



KONCENTRACIJSKE KEMPE V NEMCIJI so dobile pozornost v zavezniški javnosti šele, ko je potrdil resničnost o grozotah v njih vrhovni poveljnik general Eisenhower. Tisoče jetnikov je bilo poginilo v njih vsled mučenja, nesnage in glada. Mnoge so Nemci v tem stanju pokončali na debelo s pilom, ali pa s strojnimi, potem so morali trupla teh revežev odvažati in zakopavati bolj zdravi jetniki. Gornje je slika iz koncentracijskega tabora Belsen.

Trst in Primorje pod Jugoslavijo, toda ne še . . .

ALI BODO ANGLEŽI SLOVENIJO SPET OGOLJUFALI, KOT SO JO S FRANCOZI V PREJŠNJI VOJNI? MARŠAL TITO ODLOČNO NASTOPI. — KDO JE PRIŠEL PRVI V TRST, GORICO IN PRIMORJE?

Konec aprila je bilo poročano, da je Trst, Reko, Gorico in vse zaledje teh krajev osvobodila jugoslovanska armada pod vodstvom Tita.

Nekaj dni pozneje so depeše iz Rima oznanile, da so Trst osvobodile angleške čete, oziroma oddelki novozelandskih polkov pod vodstvom angleškega vrhovnega poveljnika v Italiji generala Alexandra.

Kaj je resnica?

Jugoslovanski radio v Beogradu je poročal, da so Angleži prišli na Primorsko šele ko so ga Jugoslovani osvobodili. In dnevnik "Politika" v Beogradu, ki velja za takozvan ne-strankarski list v Jugoslaviji, četudi je napolnjen, poudarja, da so za osvoboditev Trsta in Primorja prelivali kri Jugoslovani in šele ko so ga zasedle jugoslovanske čete, so prišli tja angleški oddelki s prijateljsko opombo, da naj se Jugoslovani umaknejo z vodstva, dokler se na mirovni konferenci ne odloči, ali naj bo ta kraj s Trstom še pod Italijo, ali pa se ga sprejme, kot je nedavno priporočal grof Sforza, za mednarodno luko.

Slovenci ga hočejo zase in za Jugoslavijo. Čehi in Rusi so jih v tem doslej podpirali. Kako bo v bodoče, je kajpada odvisno, kako se bodo glede slovenskega in hrvaškega Primorja sporazumele tri velesile, ki edine imajo besedo zraven.

Ameriška vlada v prilog Italiji

Poleg mnogih drugih listov v tej deželi ugotavlja posebno Chicago Tribune, da ameriška vlada ni naklonjena aspiracijam za združeno Slovenijo. Anglija ne želi, da bi prišel ruski vpliv ob Jadranu do Trsta, in vlada v Washingtonu soglašala. Nobena močna dežela ne želi, da bi tekmovalke v mednarodni politiki postale močnejše kot so.

Čemu treba provocirati Slovence?

Jasno je, da so zavezniški — to se pravi — Angleži in Američani, izvršili okupiranje Trsta in Primorja iz razloga, da "apizajo" Italijane. Kajti ako bi v Trstu, Gorici in drugod na

Vprašanje Poljske vlade predmet zelo nevarnega spora med zavezniki

Na sestanku v Jalti sta Churchill in pokojni Roosevelt Stalinu rekla, da poljske vlade v Lublinu, ki je sedaj v Varšavi, ne priznavata za demokratično, ker po njunem mnenju ne zastopa večine poljskega naroda. Predlagala sta mu, naj se jo reorganizira tako, da bodo v nji zastopane vse poljske demokratične stranke. Stalin jima je obljubil, da se bo to izvršilo. Toda namesto tega se je spor med veliko trojico zaradi Poljske poostrel in je dosegel svoj višek minuli teden v San Franciscu.

Ameriški državni tajnik Stettinius in angleški minister vnanih zadev Anthony Eden sta ruskega komisarja vnanih zadev Vjačeslava Molotova naravnost vprašala, kaj se je zgodilo s šestnajstimi poljskimi politiki, ki jih je sovjetska vojaška oblast na Poljskem povabila na sestanek v Pruszkow na Poljskem, pa ni od tedaj — tega je že več tednov — nobenega glasu.

Molotov jima je pojasnil, da so aretirani. Obdolženi so ruvarstva proti sovjetski armadi, in da je po krivdi nekaterih izmed njih padlo sto sovjetskih častnikov. Aretiranci pripadajo kmečki, demokratiški, socialistični in krščansko socialni stranki.

Komisar vnanih zadev Molotov je Stettinius in Edenu zagotovil, da bodo prišli pred sodišče, kjer jim bo dana vsa priložnost obrambe. A sovjetska oblast pa jim bo skušala dokazati krivdo, ker dokazuje ima. Eden in Stettinius sta se mu potožila, čemu je sovjetska vlada o tem molčala tedne in tedne vzlic poizvedovanju ameriške in angleške vlade.

Spor v resnici ni le zaradi teh aretirancev. Temeljna sporna očka je, kdo naj dominira v bodoči Poljski: Sovjetska unija, ali zapadne sile (Anglija, Amerika in pozneje še Francija z njima)?

Moskva se je odločila ustanoviti v Varšavi tako vlado, i bo pod sovjetskim vplivom. Do te vojne ji je bila Poljska ves čas ali sovražna, ali pa hladna. Vsi prijatelji miru in vzajemnosti žele, da se vprašanje poljske vlade reši predvsem v interesu Poljske, kar bo pravično za vse.

Evropa v socialnem vretju, ki bi ga Angleži in Američani radi preprečili

Vojne v Evropi je konec in narodi v nji se ukvarjajo s problemi bodočnosti. Vsi hočejo iz staromodnega sistema kam na prosto, kjer bo več pogojev za življenje. V tak namen je treba novih vlad.

Ena prvih izmed osvobojenih dežel, ki si jo je ustanovila, je Avstrija. Nji na čelo je bil imenovan dr. Karl Renner, 75 let star social-demokrat, ki je bil član že v prejšnjih avstrijskih vladah in eden izmed glavnih osebnosti v preostali Avstriji po prejšnji svetovni vojni.

Rusi, ki so okupirali Dunaj, so ga odobrili in ves njegov ostali kabinet. Ameriška in angleška vlada sta se delali, kot da kuje Rusija nov avstrijski režim na svojo roko in ga nista hoteli priznati.

Pred par leti se je ameriški državni departament jako potrudil spraviti habsburškega Otona nazaj na prestol. Cordell Hull je moral pod pritiskom javnega mnenja Otona zanikati in razpustiti njegovo "avstrijsko" legijo, ki mu jo je financiral na stroške ameriškega ljudstva.

Naravno, da Dunaj, ki ga je osvobodila sovjetska armada, hoče ljudsko vlado. Hoče vlado, ki ne bo ne fašistična, ne klerofašistična. Vlado, ki ne bo služila imperizmu nobene dežele, ampak Avstriji in vzajemnosti med narodi.

Takšna vlada je bila ustanovljena, a Washington in London sta kratkoma izjavila, da se sovjetska vlada v tem z njima ni posvetovala in da ne priznata nobenega režima, ki ni sporazumno odobren.

Slična nesoglasja med zavezniki se dogajajo zaradi novih vlad na Madžarskem, v Rumuniji, Grčiji, na Češkem itd. Angleška in ameriška vlada sta za demokracijo na način, naj v vsaki deželi ostane gospodarski sistem privatnega lastništva. Spor je ekonomski. Ljudstvo želi, da si gospodarstvo socialno uredi, torej sebi v korist, z izkoriščevalci pa pomete. To je

Na konferenci v S.F. je pod vplivom U.S. nad polovico glasov

Ko se je konferenca združenih narodov dne 25. aprila pričela, je bilo na nji zastopanih 46 vlad, 21 izmed njih z ameriškega kontinenta, in ko je bila sprejeta še Argentína, skupno 22 vlad iz Severne in Južne Amerike.

Ameriški blok vključuje Zed. države, Kanado in vse latinske republike, namreč Argentino, Brazilijo, Mehiko, Dominico, Ekvador, El Salvador, Guatemalo, Haiti, Honduras, Nikaragvo, Panamo, Paragvaj, Venezuelo, Čile, Bolivijo, Kubo, Kolumbijo in Costa Rico.

Poleg teh se smatrajo pod ameriškim vplivom mala zamorska republika Liberia v Afriki, Kitajska in Filipinski otoki. Torej 25 glasov, ki se oddajajo večinoma tako kakor predlaga ameriški državni tajnik Stettinius.

Na drugem mestu je angleški blok, ki drži tesno z ameriškim. Tega tvorijo Anglija, dominjoni Kanada, ki drži tesneje z Zed. državami kot pa z angleškim blokom, Avstralija, Nova Zelandija, Južnoafriška unija in Indija. Poleg tega se prištevajo k angleškemu bloku Egipt, Etiopija, Grčija, Lebanon, Nizozemska, Norveška, Saudi Arabija, Sirija in Turčija, skupaj petnajst glasov.

Na tretjem mestu je sovjetski blok, ki je proti ameriški-angleški kombinaciji v veliki manjšini. Tvorijo ga Sovjetska unija, Čehoslovaška in Jugoslavija. Z njim je bila v vprašanju priznanja Argentine tudi Belgija. Od kra sta priznani za članici Združenih narodov tudi Ukrajina in Belorusija, ima sovjetski blok pet zanesljivih glasov.

Za neodrejene se lahko smatra Francijo, Iran, Irak in Luxemburg.

Sovjetski krogi smatrajo, da je zastopstvo na konferenci zelo neprimerno, ker večino ima takozvani ameriški blok. V njemu so poleg drugih zastopane vsaka z enim glasom tudi majhne, zaostale latinske države, ki jih ameriški državni tajnik vodi po mili volji, in Angleži pa svoje države in državi. To je bilo vzrok, čemu je Rusija zahtevala zase saj tri glasove.

Sedem predsednikov umrlo v službi

Pokojni Roosevelt je bil sedmi predsednik, ki je umrl v službi. Drugi so bili William Henry Harrison, Zachary Taylor, Abraham Lincolon, James A. Garfield, William B. McKinley in Warren G. Harding. Lincolon, Garfield in McKinley so bili umorjeni, ostali pa so umrli naravne smrti.

po mnenju Londona in Washingtona nedemokratično. Moskva ne soglašala, zato toliko nesoglasij med njimi.

ta, zapirajo. Zgraditi jo je dala vlada na svoje stroške in stala je nad sto milijonov dolarjev. Kaj sedaj z njo? Ford pravi, da je ne rabi, ker ima svojih dovolj. V omenjeni so izdelovali vojne tanke. Teh sedaj ni več treba. Vlada pravi, da če Ford tiste tovarne noče, ona tudi nima z njo kaj početi. Torej bo tam nekega dne le nekaj čuvarjev. Toda kam z delavci?

Tako je v ladjedelnicah in povsod. Odslovljenih bo iz armade že do konca leta kak pol-drugi milijon vojakov? Kje bo delo?

O, dela je veliko, ampak naš "private enterprise" in vlada nista na ta problem še prav nič pripravljena.

Nemčija z viška osvajanj padla na najnižje dno

TRETI RAJH KATASTROFALNO KONČAL.—BODOČI MIR ODVIŠEN OD VZAJEMNOSTI. ZAČETEK IN KONEC HITLERJEVEGA IMPERIALIZMA. PREMAGANA NEMČIJA V OMREŽENJU ZMAGOVALCEV

Ko je Hitler pred dvanajstimi leti prišel na oblast, je zatreli v državi vse, kar je bilo demokratičnega, zavrnil weimarsko ustavo in proglasil početek povsem nove Nemčije — "tretji rajh". Prvi (rajh) je bila Nemčija, kakršna je bila do padca zadnjega kajzerja, drugi (rajh) pod weimarsko republikansko ustavo, in tretji pod Hitlerjem. Zagotovil je, da bo njegov nacijski rajh živel tisoč let in Nemci bodo postali gospodovalno plemo, najprvo nad Evropo in potem nad svetom.

Ko je začel zametavati točke veraske pogodbe drugo za drugo, sta mu angleška in francoska vlada to mirno dopustile, dočim so nemški republikani nagajali v takih zahtevah in ji pretili z intervencijo. Hitler pa je blufal, pretil in grozil, a so ga pustili v miru, kajti venomer je trdil, da je njegov namen iztreti marksizem v Evropi in zaveziti nevarnost, ki preti z vzhoda od boljševiskih barbarov. To je bilo kapitalizmu vseč Nemški bogataši so njegovo gibanje v času obstoja nemške republike finančno podprli, potem pa francoski, angleški in ameriški diplomatično, finančno in s propagando.

Tako so vsak po svoje pomagali rediti gada na prsih Evrope.

Z osvajanji za svoj tretji rajh je pričel najprvo z udarom na Avstrijo.

Dunaj in vso Avstrijo je vzel 13. marca 1938. Svet se je sicer zgražal, a ob enem smatral, da ker je Avstrija po narodnosti nemška dežela, bo menda prav, da sta z Nemčijo ena država.

Prago s Češko in Moravsko je osvojil 15. marca 1939. Memel, pristaniško mesto Litvinske, je zasedel 22. marca 1939.

Poljsko napadel 1. septembra 1939. Ta datum se smatra za pričetek druge svetovne vojne, ker sta v pomoč Poljski napovedale Nemčiji vojno Anglija in Francija, Rusija pa si je vzela v istem času svoj delež Poljske in baltiške dežele.

Danzing (Gdansk), pristaniško mesto Poljske, ki je bilo v upravi samostojno pod pokroviteljstvom lige narodov, je zasedel 7. septembra 1939.

Varšava, glavno mesto poražene poljske republike, se je udala nemški armadi 27. septembra 1939.

Kopenhagen, glavno mesto Danske, je nemška armada zasedla 9. aprila 1940.

Oslo, glavno mesto Norveške, je okupirala 9. aprila 1940.

Luksemburška (Luxembourg) okupirana od nemške armade 10. maja 1940.

Belgijski kralj kapituliral pred nemško armado 28. maja 1940. Bruselj in ostala Belgija prišla pod nemško vojaško komando.

Nizozemska se je podala nemški armadi 14. maja 1940.

Paris okupiran 14. junija. Nemški armadi se je podal brez odpora.

Nova francoska vlada se pričela z Nemčijo pogajati za mir 21. junija 1940. Dan pozneje je prišlo premirje podpisano s popolno kapitulacijo Francije. V času zavezniških zmag v Afriki, oziroma s prihodom ameriške armade tja, je Nemčija zasedla vso Francijo.

Razkosanje Rumunije se je pričelo 28. junija 1940, ko je ruska armada ukorakala v Besarabijo. Nemčija je nato ukazala Rumuniji, da mora prepuščati Memel, pristaniško mesto

Povest o borbi v Sloveniji, ki se je končala častno za narod in z zmago

Etbin Kristan je za letošnji Majski glas napisal daljšo povest, ki predločuje junaštvo in idealizem tistih v Sloveniji, ki so šli v borbo zanjo v najtežjih, v najstrahotnejših, v najobupnejših razmerah. V nji so opisani junaki in izdajalci, oholost nemških komandantov in pa pogum ter drznost tistega dela slovenskega naroda, ki se je okupatorjem uprl toliko kot le malokateri na svetu.

Ze samo ta povest je vredna veliko več kot pa je cena Majskemu glasu.

Poleg E. Kristana je v Majskem glasu, ki je posvečen štiridesletnici Proletarca, zastopanih okrog dvajset drugih tukajšnjih naših sotrudnikov in pa pesniki osvobodilne borbe iz starega kraja.

Ta izdaja M. g. je trajne vrednosti. V nji so povesti, razprave, članki in pa spisi o Proletarcu, ki že štirideseto leto služi koristim slovenskih delavcev in interesom delovnega ljudstva v splošnem.

Vzroki, čemu naročniki te revije še niso prejeli, so pojasnjeni v upravnikovi koloni na 3. strani v tej številki, na tem mestu pa smo jih navedli v par prejšnjih številkah. Ker smo vedeli, da bo zakasnitev, smo gradivo uredili tako, da kadarkoli ga čitatelji dobe v roke, bo sodobno in novo. Prečitajte o Majskem glasu omenjeno upravnikovo poročilo in izkaze.

Opozarjamo tudi na članke naprvi strani, med drugim o vprašanju slovenskega Primorja, o dviganju nemške moči in njenem zatonu, uredniški članek na drugi strani, Osnove "Razgovore" in "Iveri" Katke Zupančičeve, dopise in drugo gradivo, ker je vse zanimivo in poučno.

Vlada znižala naročila in "vojni prosperiteti" je konec

Predsednik Truman je znižal vojna naročila za nad sedem milijard in zmanjšal postavke v proračunu v mnogih vladnih oddelkih za precej milijonov dolarjev. To pomeni odslavljanje delavcev, ki so doslej uživali "vojno prosperiteto" toliko kot v nobeni drugi deželi na svetu, razen v latinski Ameriki, kjer so države v "vojni" ne da bi imele kaj vojakov v nji, pač pa žanjejo dobičke vsled vojnih naročil iz Zed. držav. A vse ostale države pa so zelo prizadete.

Tako tudi ta dežela, kajti naše izgube v ubitih in ranjenih znašajo že okrog milijon. A izven tega so naša mesta nedotaknjena. Na naše tovarne, ceste, pristanišča in železnice ni padla nobena bomba.

Zmagali smo boljše kot bodisi katerakoli druga vodilna dežela, ki je v vojni prav tako zares, kakor mi.

Ker municije v Evropi ne bo treba več pošiljati — saj jo imamo tam v naprej pripravljene na kupe — je ameriško vrhovno poveljstvo predsednika Trumana obvestilo, da se naši vojni izdatki že letos lahko znižajo za milijarde dolarjev. Predsednik Truman je to nemudoma stori.

To je dobro, kajti zadolžili smo se v tej vojni toliko, da mnogi ne verjamejo, če bomo vse obilicije sploh kdaj plačali. Kajti ljudje morajo bonde v obliki vladnih zadolžitvev plačevati nazaj samemu sebi le z davki. Ampak ameriška finančna struktura je sedaj zelo trdna — edina, ki ji svet zaupa in bo bržkone po tej vojni ostala prvenstvena bolj ko kdaj prej, a to le pod pogojem, če bo konferenca v San Franciscu uspeh.

Znižanje vojnih stroškov ima za delavce svoj poseben pomen. Odslovljajo jih v ladjedelnicah v Californiji, Oregonu in Washingtonu, ob Atlantiku in v municijski industriji v Detroitu, Chicagu, Clevelandu itd.

Ogromne tovarne, med njimi eno, ki jo je obratovala Fordova kompanija v bližini Detroit,

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrti leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

/ai rokopijsi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka, popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor: Frank Zaitz
Business Manager: Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries: One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864

Padec Mussolinija in Hitlerja še ne pomeni, da je s tem konec fašizma

Kaj pravzaprav je fašizem: Kontrarevolucija proti socialni revoluciji. V španski republiki se je socialni preobrat razvijal demokratično, kajti nasilnosti so bile redke. Toda, ko se privilegiranim slojem zazdi, da preti nevarnost njihovim bogastvom in njihovemu načinu življenja, tedaj jim je demokracija ali pa človečanske pravice devetindesetdeseta briga, pa se poslužijo vsega, da obvarujejo sebe, svoja bogastva in svoje predprave. V Španiji je bila glavna podpornica nasilne fašistične kontrarevolucije cerkev, ki poseduje ogromna bogastva, dalje vojaška kasta, aristokracija in velik del srednjega sloja. Vendar pa bi vzlic tej svoji moči socialno usmerjene republike ne mogli premagati, ako bi fašistom v Španiji ne pomagala z vojaško intervencijo Mussolini in Hitler ter Vatikan s propagando svetovnega klerikalizma. A še vedno bi španska republika zmaga, če bi vlade Anglije, Francije in Zed. držav ne proglasile nevtralnosti, ki je pomenila, da ni mogla španska republikanska vlada dobiti iz teh dežel tudi za drag denar ne municije, ne orožja, ne potrebščin.

Kajti ne smemo pozabiti, da se je socialnih tendenc španske republike prav tako bal kapitalizem omenjenih treh demokratičnih dežel, kot je bil v strahu pred njimi posedujoči sloj v Španiji in rimska cerkev vseh povsod.

V Italiji so privilegiji financirali Mussolinija, ker parlamentarni vladi v Rimu niso več zaupali, da bo mogla ustaviti naraščajoči revolucionarni val, ki je pretil pomesti s starim redom. Kralj je bil z njimi, cerkev tudi. Pa je mali Viktor Emanuel odlošil parlamentarno ali demokratično vlado in izročil Mussoliniju vajeti države.

Mussolini je padel, ubili so ga in potem obesili za pete, toda kralj in privilegirani sloji so še v posesti Italije. In kakor po prejšnji vojni, toda na Laškem med ljudstvom znova vre.

V Nemčiji je bila weimarska ustava smatrana za zelo demokratično. Ampak vojni posledice, ki jih je tepena dežela deležna veliko huje kot zmagovite dežele, ustava ni mogla odpraviti. Ustava ti lahko, pravi, kot n. pr. ameriška, da imaš pravico do dela in sreče. Toda ustava sama na sebi ti ga ne more dati, pa naj bo še tako demokratična.

Nemčijo je tepla silna brezposelnost. Demagogi so ščuvali ljudstvo v pripravljanje na maščevanje proti ponižanju, ki ga je doživelo z verskajo pogodbo. Demokratične stranke so se trudile, da bi v teh okoliščinah duh nove hemške republike utrdili, a niso nikjer mogli najti močnega temelja. Kajti ljudstvo je res imelo več demokracije kakor pod kajzerjem, a ob enem vsled izgubljenе vojne tudi več brezposelnosti in negotovitosti za bodočnost. Komunisti so v onih dneh pod vodstvom pozneje v smrt obsojenega tajnika kominterne Zinovjeva delovali na vso moč za zlom demokratskih strah, za večanje notranje politične in gospodarske zmede in mislili, ko bo kaos dovolj velik, pride njihov dan za prevzem vlade in proglašenje Nemčije za komunistično diktaturo.

Medtem je po deželi raslo, v mejah demokratične ustave, novo gibanje pod firmo "nemškega narodnega delavskega socializma". V njemu so se zbirali fanatiki, ki so se zakleli ugonobiti v Nemčiji vse znake marksizma in boljševizma, dobiti nazaj pod svojo upravo Porenje in Saar, ignorirati verskajo pogodbo, se oborožiti in maščevati "krivice", ki so bile Nemčiji storjene z usiljeno mirovno pogodbo. Toda glavni magnet te nacijske propagande je bila grožnja Židom in pa marksistom obeh strank. "Uničili jih bomo od prvega do zadnjega," so grmeli nacijski govorniki s Hitlerjem na čelu in jačali svojo privatno armado. Zide in marksiste so slikali za največje zlo Nemčije in ni vzelo dolgo, ko so večino nemškega ljudstva res preželi z mržnjo do njih.

Hitler ni prišel na krmilo s silo. Imenovan je bil za kancelarja po demokratičnih predpisih, kot so si jih mehkužni demokrati v Nemčiji predstavljali za demokratične, in pa vsled žmota in bratomornega boja obeh delavskih strank.

Hitlerjevo nacijsko gibanje so nemški kapitalisti motrili od kraja zelo nezaupno. Kaj neki misli s svojim "narodnim socializmom"? A so kmalu uvideli, da ako hočejo v Nemčiji zavzeti toke, ki bi utegnili priversti v socialni preobrat, je najboljšje, ako financirajo Hitlerja. Med prvimi, ki jim je dal vzgled, je bil Fritz Thyssen, tedaj najbogatejši nemški kapitalist in eden izmed najbogatejših na svetu. Z veliko denarjem lahko tudi še tak demagog veliko opravi. Thyssenu se je Hitler pozneje izkazal nevhvaležnim, toda s svojim nacizmom je Nemčijo ohranil v posesti privatnih bogatašev. Enako Mussolini v Italiji, Franco v Španiji, diktatorji v "republikah" latinske Amerike, Chiang-Kaišek na Kitajskem, Horthy na Madžarskem, diktatura v Rumuniji in v Jugoslaviji.

Ko je bil predsednik francoske vlade Pierre Laval, in bil je trikrat, je francoski posedujoči sloj prepričal, da je najboljšje sredstvo proti boljševiziranju Evrope, ako se podpira Hitlerja in Mussolinija, ter seveda Franca v Španiji in reakciji sploh. Laval je sedaj ubežnik v Španiji. V Franciji, v Angliji in v Zed. državah je zaznamovan za vojno zločinca.

A v Franciji je še prav tisti kapitalizem, ista aristokratska hierarhija in isti drugi sloji, ki so navajeni predpravice. In poleg



AMERIŠKI TANKI, KI SO BILI POSLANI na pomoč zajeti ameriški četi nekje na zapadni fronti Medpotaoma so ujeli mnogo nacijskih vojakov, ki pa so jih morali pustiti zadaj, da je pomoč naše oklopne sile zajetim vojakom čimhitreje prišla.

KATKA ZUPANČIČ:

IVERI

Ostala bo senca...
"Nepremagljiva" nemška vojska je zadnje tedne razpadala s toliko naglico, da ni bilo časa — morda ni volje ne! — odstraniti, ali vsaj zakriti sledove gnusnega nemškega divjaštva. Verjetno in razumljivo je, da je prav do poslednjih dob bilo mnogemu in premnogemu od trpljenja in smrtne groze izčrpanemu ameriškemu vojaku še zmerom nejasno, zakaj in čemu se mora vlačiti po snegu in blatu na tuji zemlji. Zakaj in čemu mora tvegati svoje zdrave ude in svoje mlado življenje za nekaj, kar se Amerike — po njegovem mnenju — direktno ne tiče.

Na tisoče in tisoče živih in nežljivih, celih in zmrcvarjenih okostnjakov po jetniških taboriščih — to so mu bili odgovori, ki jim ni bilo treba nikakršne nadaljnje razlage!

Ali ta za vselej onemela usta nesrečnih žrtv človeške poživljenosti obtožujejo in bodo obtoževala poleg nazifašistov tudi vse one, ki so posredno in neposredno pomagali krvnikom do moči; obtoževale bodo vse one, ki so sedeli na ušesih, ko so evropski poročevalci na vsa usta kričali in oznanjali, kaj se pripravlja; vse one, ki so fašiste omalovaževali, ali pa se divili njihovim temeljitosti in drznosti; vse one, ki so se svoje slepe "vsak-zase-in-bog-za-vse" sebičnosti oklepali še potem, ko se je že vsa Evropa stresala pod železno peto.

Očitala bodo tisočera, v nepopisni muki onemela usta tudi tistim, ki so dalekovidnemu predsedniku Rooseveltu skoro pritisnili pečat veleizdajstva, ko se je na neki tajni seji baje izrazil, da je ozemlje ob Reni smatrati za našo, to je za ameriško fronto in ki so ga krstili za vojnega spletkarja in hujšaka, ko je javno naglasil, da bi treba za nasilne militaristične narode karanteno, ker so za ves svet nevarni.

Vzela sem v roke katoliški list The New World — "Chicago's Official Catholic Paper." Kakor zmerom — preti svetu glavno, skoro da edino zlo: komunizem. Ni je izdaje, kjer ne bi bilo na dolgo in široko razcmakana rdeča nevarnost. Teden za tednom tolčejo o "rdeči brezbožnosti". Kdor ne veruje v Boga, nima in ne more imeti ve-

sti... Beseda bogotajca ni vredna počenega groša... Kdo je ta bogotajec in kdo nima vesti — ni treba posebej omeniti. Iskala sem odmev na nemška zločinstva. Nič tega. — Ko so ameriški bombniki razstrelili stari samostan Casino v Italiji — o, koliko kritike je to povzročilo. Tiste zidine so bile sli-kane od vseh strani. Kupi človeških trupel, se zdi, so manjše važnosti, nego so bile onele zid-dine.

V tem listu sem že večkrat čitala o strašni kazni za zakon-ce, ki se poslužujejo raznih sredstev in metod, da se jim ne narodi preveč otrok. "Gorje se ti, mož! Trikrat gorje se ti, žena! Z vajinim sodelovanjem je hotel Bog ustvariti človeka po svoji podobi — pa sta mu vedoma in hotoma prekrizala nar-črte..." Za sistematično pobijanje in mučenje po božji podob-i ustvarjenih bitij — za te ni besede. Ko bi se ta zločinstva dala na kak način obesiti na ro-važ "brezbožnih" komunistov, kako bi ti vneti, celo za neroje-na bitja brižni gospodje rjovelii! Dobro bi jih bilo vprašati, kdo bo pravzaprav odgovoren, ali vsaj deloma odgovoren za te duše in dušice mučnikov, za vsa ta na silo zatrta življenja? Mar ni bila Nemčija krščan-ska dežela? Kako so mogli nazi-fašisti zrasti in širiti svoj stru-peni nauk tik pred nosom kato-liške in protestantske duhov-ščine?

Nadškofa grofa von Gallena se naciji niso dotaknili. Se zme-rom sedi v svoji palači, tako tu-di Faulhaber — Kako da se ni-so on in drugi cerkveni knezi za svoje krščanske principe z vsemi svojimi močmi pognali v boj? Saj ne bi mogli izgubiti drugega, kot svoja ne več pre-malada življenja.

Toda visoki duhovni pastirji mirno čakajo v svojih graščic-nah, da bodo tne priče njihove nemoči — ali pa morda njihovega preračunanega mižanja! — lepo pokopali in jih z zemljo izravnali; čakajo, da se množice sestradanah, na duhu in te-le-su pohabljenih sužnjev pobe-rije iz njihovih škofij. Potem bodo slovesno stopili pred oltar ter zapeli zahvalno pesem, da smejo zopet nevarno oznanja-ti božjo besedo, pa svariti svo-je ovce pred komunističnim zmajem.

njih je tam isto francosko delavstvo, ki se je pri nedavnih občin-skih volitvah pomaknilo še bolj na levo kot je bilo pred vojno. In ta francoski proletarijat se ne zadovoljuje samo s tako demo-kracijo, ki bi mu dala ob volitvah en glas, kakor naj ima tudi kapitalist le enega, ampak hoče podružabljene bogastev in od-pravo privilegijev. Istotako v Italiji. Pa v Jugoslaviji, na Madžarskem itd.

To, in pa beda ter brezposelnost med delavsko rajo, je bilo vzrok, da so posedujoči sebi v varstvo podprli fašizem, in bodo ga zopet, ako ne poskrbe, da bodo imeli dovolj kruha tudi tisti, ki delajo zanj, ne samo oni, ki jemljejo produkte delavčevih rok in uma.

Ali pa je taka rešitev mogoča? V bogatih deželah, kot so Zed. države in še katera, da! A ne trajno. To smo videli v tej deželi v krizi, ki smo jo šele z vojno odpravili, kakor jo je Hitler v Nemčiji z oboroževanjem.

V revnih deželah, kot je Italija, pa se beda na ta način ne more odpraviti. V nji je socialni preobrat potreben čimprej, in potrebno je sodelovanje in vzajemnost med vsemi deželami v Evropi in drugod po svetu.

Ali na kratko, izhod iz kapitalizma in fašizma je le v so-cialistično urejena človeška družba.

SKLAD 300-TERIH LISTU V PODORO

XVII. IZKAZ	
Frank Pezdír, No. Chica-go, Ill.	\$ 5.00
Joseph Jež, Warren, O.	5.00
Peter Belay, Willard, Wis.	5.00
Louis Urban, Detroit, Mich.	5.00
Ivanka Urban, Detroit	5.00
Skupaj	\$ 25.00
Prejšnji izkaz	1,469.00
Skupaj	\$1,494.00
Prispevateljev v tem izkazu 5,	
prejšnji izkaz 265, skupaj 270. —	
Manjka do 300 še 30.	

AGITATORJI NA DELU

Vse naročnine, ki jih pošljejo za-stopniki in drugi agitatorji Proleta-rcu, so itete na bazi polletnih naro-čin. Namreč agitator, ki pošlje eno celoletno, je zabeležen v tem sezna-mu z dvema polletnima.

Anton Zornik, na agitaciji v Detroitu, Mich.	49
John Krebel, Cleveland, O.	17
Chas. Pogorelec, Chicago, Ill.	14
Joško Oven, Strabane, Pa.	9
Jacob Ambrozich, McKees Rocks, Pa.	8
Joseph Ovca, Springfield, Ill.	6
Martin Judnich, Waukegan, Ill.	6
Louis Barborich, Milwaukee, Wis.	6
Anton Jankovich, Cleveland, Ohio	6
John Plachter, Dearborn, Mich.	4
Anton Shular, Arma, Kans.	4
Anton Debevc, Sheboygan, Wis.	4
John Zornik, Detroit, Mich.	4
John Pečnik, Fontana, Calif.	4
John H. Krzisnik, Kemmerer, Wyo.	4
Leo Milostnik, Sheboygan, Wis.	3
Joe Koršić, Detroit, Mich.	3
Frank Stih, Sheboygan, Wis.	3
Frank Novak, Los Angeles, Calif.	2
Luka Groser, Chicago, Ill.	2
Frank Bizjak, Chicago, Ill.	2
Angela Zaitz, Chicago, Ill.	2
Ludwig Yoxey, Pueblo, Colo.	2
James Dekleva, Gowanda, N. Y.	2
Frank Klemenc, Brownston, W. Va.	2
Max Martz, Buhl, Minn.	2
John Spiller, St. Louis, Mo.	2
Mike Krulitz, Willard, Wis.	2
Jack Kuntz, Ely, Minn.	2
Frank Zaitz, Chicago, Ill.	2
Anthony Drasler, Forest City, Pa.	2
Skupaj (4 tedne, od 7. aprila do 5. maja) 180 naročin, prejšnji izkaz (4 tedne) 186 naročin.	

PRIREDBA MLADINSKEGA KROŽKA

Chicago, Ill. — Ljubiteljem mladine se obeta v nedeljo 13. maja na materinski dan v dvo-rani SNPJ lep program, ki se prične ob 2:30 popoldne. Pred-vajan bo pod naslovom "When Ma and Pa Were Young". Pri-redi ga mladinski krožek, ali kot se uradno imenuje, Perfect Circle No. 25 SNPJ.

Nastopil bo tudi Juveniles Circle iz Waukegana, ki bo po-dal svoj del sporeda vse v slo-venščini.

Mladina čikaškega krožka bo skrbela, da bo ves njen spored vsem v veliko zabavo, posebno še materam, ker to je njihov praznik (Mothers Day). Pridite! Vsi ste dobrodošli in imeli bo-ste prijetno popoldne in večer. — Z.

JOŠKO OVEN:

RAZGOVORI

Ko pišem ta članek, mi pride na misel, da je danes prvi maj. Res je, veliko prvih majev sem že praznoval, ali današnji bo pomemben v zgodovini.

V Ameriki se ga ni veliko praznovalo, ali v Evropi ni prešel mimo brez pomena. V Ru-siji, v osvobojenih krajih Jugo-slavije, v Franciji itd. Toda naj-pomembnejši je bil ta dan v Ru-siji, katera je v skoro štiriletnem naporu pognala fašistično pošast iz svoje zemlje ter jo po-dila tisoč milj daleč v njeno lastno gnezdo. V tem njenem velikem dnevu smo se jim pri-družili tudi mi jugoslovanski delavci v Ameriki z ostalimi delavci sveta, ter jim zaklicali: "Naj živi prvi maj, praznik sve-tovnega delavstva, simbol brat-stva in enakosti, napovedovalec novega dneva, dneva svobode za vse človeštvo. V dnevih stra-hote, ko je luč svobode gorela tako nizko, da so nam trepetala srca — če nam ugasne, v tistih strašnih dnevih oblege Seba-stopola, in še strašnejših sto-oseminšestdesetih pri Stalingra-du — kjer je grozota moderne vojne dosegla vrhunec vseh če-slov in spremljala lepe, solnčne oktoberske dneve v temne noči grozote, kot je še ni videl člo-vek, smo bili z vami. Takrat si rusko ljudstvo stalo na mejni-ku, kateri je pomenil smrt in krivost, ali pa svobodo. Morje krznil je poteklo, ali danes na prvega maja je tvoja vojska v fašističnem gnezdu — v Berli-nu. Slava vam!"

Jugoslovanci

Naša "bračo" iz Garyja je po-slala v San Francisco svojo de-putacijo, da prepričajo ameri-ške in druge zastopnike, da je Tito falot, razbojnik in boljševik ter da je v Jugoslaviji edini demokrat in junak slavni Dra-ža, kateri ima baje velikansko armado skrito nekje doli v Bo-sni, in da mora ta konferenca kaj ukreniti proti boljševskim partizanom.

O jugoslovanski delegaciji se dosedaj še ni dosti slišalo. Ve-mo pa, da so njeni člani na de-lu. In v Trstu, Istri in Benečiji so jugoslovanske čete.

Naše gibanje

V nedeljo 29. aprila sem bil v Strabane, Pa. Tamošnja dru-štva in klub so imela impozant-no priredbo in prid pomoči našim ljudem v starem kraju. U-deležba je bila zelo dobra. Dramski odsek Soča je uprizo-ril Klopčičevo enodejanko "Ma-ti". Dramska slika je bila do-bro vprizorjena. Isto tako ostali program.

Po priredbi je vladalo zelo dobro razpoloženje. Sešel sem se z rojaki, katerih že dolgo let nisem srečal. Je pač resnica. Kadar pridem med naše premogar-je v Pennsylvaniji, se počutim, kot da bi bil doma. Tudi na Proletarca nismo pozabili. In če kdo poreče, da naši napredni rojaki v Strabanu niso izvršili svojo dolžnost napram svoji novi domovini, naj se ozre na črna desko z imeni v društveni dvorani, kjer imajo samo člani dveh jednotnih društev 238 fantov v armadi! Od teh jih je, žal, že enajst padlo na bojišču.

Ruski relief

Precej za poročati. Joseph ter Frances Omerza sta ponovno darovala pet dolarjev za ruske reveže. Isto tako se je ponovno oglasila Rose Sajovec z darilom deset dolarjev za ruski relief ter deset dolarjev za kitajski relief. Skupaj za ruski relief petnajst dolarjev. Vsem tem prijateljem Rusije iskrena hvala.

Roosevelt bil najdalj v uradu

Pokojni Roosevelt je bil edi-ni predsednik, ki je bil v uradu več kot dva termina. Bil je v službi 12 let in 39 dni. Predsed-niki, ki so služili dva termina, so bili Washington, Jefferson, Madison, Monroe, Jackson, Grant, Cleveland in Wilson, ostali pa po en termin.

Tole mi ne gre v glavo?



V San Franciscu

Veliko zborovanje doli pri Ti-hem morju dobiva precej za-goneto lice. Po dolgih, optimi-stičnih govorih smo zvedeli pre-cej čudne novice. Ena teh je do-voljenje Argentini do sedeža na konferenci. Kot se je izrazi-lo par časnikiarjev — samo špan-skega Franca še manjka. In ne-bo se čuditi, če ga ne povabijo predno bo konference konec. Saj se je tudi caudillo spre-me-nil. Pravi, da je pravi prav-

Kako to, da je v Zed. drža-vah v nekaterih takozvanih de-lavskih listih borba le proti Ru-siji in njenim nameram, popol-noma pa pozabljajo na klerika-lizem, ki je temeljni sovražnik napredka in socializma ter pod-pornik fašizma, to mi nikakor ne gre v glavo!



POVESTNI DEL



Emil Zola: KOVAČ

Kovač je bil visok mož, najvišji v vasi. Bil je širokih ramen; obraz in roke pa je imel vse črne od kovaškega dima in železovega prahu. Izpod gostih, nepočesanih las sta sijali dve kakor jeklo sivo-svetli očesi. Njegova usta so bila velika in dihanje tako težko, da je bilo podobno pihanju njegovega meha; in ko je, posnemajoč navadno, ki jo je dobil pri svojem delu, vzdigoval roke v znak zadovoljnosti, tedaj je bilo videti, da nosi svojih petdeset let bolje nego se je to zdelo, ko je dvigal petindvajset funtov težak tolkač, s katerim je mogel, izmed vseh od Vernona do Rouena, le on biti po nakovalu.

Zivel sem eno leto pri tem kovaču; leto okrevanja. Izgubil sem srčni mir, izgubil spomin o sebi. Odpoval sem, da si poiščem miren kotiček, ki bi mi povrnil močnatost. Ko sem se neki večer prepehaval po vasi, sem videl njegovo osamljeno, plameno kovačnico, stoječo na križpotju štirih cest. Luč je bila tako živa, da so se na stečaj odprta vrata zdeli kakor ogenj, in da so topoli, ki so se dvigali kraj potoka na nasprotni strani, kadili kakor baklje. Od daleč, ob blede luči večernega mraku, so zvenela kladiva pol milje naokoli, kakor vedno bližji ropot zvezanega železa, ki se ga vleče po tlaku.

Ustavil sem se na pragu tistih širokih odprtih vrat, na sredi od tam prihajajoče svetlobe in ropota, vesel, zadovoljen, da vidim delo, roke, ki so hitele lomiti ali izravnavati goreča železa. Oni jesenski večer sem prvič videl kovača. Izdeloval je plugu lemež. Pod nabrano srajco so se videle krepke prsi in rebra, ki so bo vsakemu zamahu dvigale čvrsti prsni koš. Dvigal je mišičasto roko, pomerjal udarec ter spuščal kladivo. Nadaljeval je tako, ne pretrgoma, z vedno enakim gibanjem in z izredno močjo svojih mišic. Kladivo je padalo na neko določeno točko, povzročajoč iskre in puščajoč za seboj svet. Bil je to tolkač, ki ga je kovač gibal z obema rokama, medtem ko mu je sin, vesel dvajsetleten mladenič, držal s kleščami goreče železo in tolkel tudi on, z gluhimi udarci, udušenimi od tolkačevega ropota, ki je ponavljal in ponavljal svoj tok, tok, tok, tok. Zdelo se je kakor resen glas matere, ki bodri otroka pri izgovarjanju prvih besed. Plamen je razsvetljeval oba delavca, katerih senci sta segali po temnih in neurejenih kotih kovačnice. Plamena je bilo polagoma vedno manj, kovač je obstal. Bil je črn, raven, naslonjen na ročaju kladiva, z čelom mokrim od poti. Slišal sem, kako mu je bilo dihanje še te-

že, vzlic pihanju meha, ki ga je njegov sin počasi gonil.

Zvečer sem spal pri kovaču in se nisem več odstranil. Nastanil sem se v sobi nad kovačnico, ki mi jo je bil ponudil. Že od pete zjutraj sem se udeleževal opravkov mojega gospodarja. Zbujal sem se, ko se je cela hiša oživila. Od zore do večera so plesala pod menoj kladiva. Bilo je, kakor da me tolkač, udarjajoč ob strop in očitajoč mi lenobo, silil iz postelje. Soba je vsa škripala, kličoč, da je že čas, da vstanem. Moral sem doli, kjer sem našel vedno kovačnico zakurjeno. Meh je pihal, modri plamen se je dvigal iz oglja. Kovač je tedaj navadno pripravljaval delo, iskal je po kotih železo, obračal pluge, ogledoval kolesa. Ko me je dobri mož zagledal, dal je roke v lok in se hrupno nasmeljal. Zadostovalo mu je vedeti, da me je spravil ob petih na noge, in bil je dobre volje. Mislim celo, da je toliko tolkel nalašč zato, da mi zasvira budilnico z močnim šumom svojih kladihov. Položil je roke na moj hrbet in se sklanjal, kakor če bi govoril otroku ter pravil, da se počutim bolje, odkar živim med njegovim železjem. In nato sva šla vsak dan skupaj pit belo vino na dno neke razbite in prevrnjene dvokolnice.

Cešče sem prebil dan v kovačnici. Zlasti po zimi in ob deževnih dnevih sem bil vedno tam. Začel sem se zanimati za delo. Ona neprestana kovačeva borba proti surovemu železu, ki ga je on upogibal po svoji volji, me je prevzemala bolj kakor lepa igra. Sledil sem z očmi železu, ki je moralo od ognjišča do nakovala, in se čudil, ko sem videl, kako se je zvijalo, daljšalo in zaokroževalo kakor vosek po zmagovitih naporu delavca. Ko je bil plug dokončan, sem ga pozorno motril; nisem mogel več spoznati brezoblične tvarine prejšnjega dne! Ogledoval sem si posamezne dele in zdelo se je, da so bili izoblikovani s prsti in z ognjem. Včasih sem se nasmehnil, spominjajoč se mladenke, ki sem jo nekoč videl, na oni strani svoje sobe, kako je zvijala s svojimi nežnimi rokami medeno žico, na katero je prišivala s svilnimi nitkami umetne vijole.

Kovač se ni nikoli pritoževal. Videl sem ga potem, ko je že ves dan tolkel železo, si mel roke v znamenju zadovoljstva. Ni bil nikoli slabe volje, nikoli truden. Mislim, da bi bil držal hišo na ramenih, če bi se hotela razrušiti. Pravil nam je, da je po zimi v kovačnici ugodno. Poleti pa je odprla vrata na stežaj, da je prihajalo vanjo vonj sene. V poletju, zvečer, sem se vse-

del poleg njega, pred vratmi. Hiša je stala sredi hriba; spodaj se je razprostirala široka dolina. Bil je srečen, da je mogel gledati na vsa ona obdelana polja, ki so se raztezala od obzorja in se izgubljala v svetli temi mraka. Šalil se je vedno in pripovedoval, da so vsa ta polja njegova, da izdeluje njegova kovačnica že nad dve sto let pluge za celo vas. Bil je ponosen, da ni moglo klasje roditi brez njegove pomoči. On je dal središča za to, da je bila dolina zelena v maju in rumena v juliju! Ljubil je žetve kot svoje hčerke. Bil je vesel, ko je sijalo solnce, nemiren in žugajoč, ko so se zbirali temni mraki. Češče mi je pokazal košček zemlje, ki ni bil niti tako širok kakor hrbet njegove delovne halje, in povedal, katerega leta je napravil plug za oni četverokotni košček rženove in ovsnove zemlje. Včasih je pri delu odložil kladivo ter se podal na kraj ceste na opazovanje; položil je roko nad oči, da se ubrani gorečih solnčnih žarkov. Gledal je neštevilno družino svojih plugov, kako so razjedali zemljo in rezali brazde v vse smeri. Dolina je bila polna in če si gledal, kako so se počasi premikali, bi rekel, da so to regimenti na pohodu. Lemeži so se svetlikali, v solncu kakor kosi srebra, in on, vzdigajoč roke, me je klical, naj pridem pogledat "svetlo delo", ki so ga izvrševali.

Vse tisto nametano železo, ki je odmevalo pod menoj mi je dajalo več moči in me bolj jalo, nego vse lekarniške kroglice na osnovi železa. Bil sem navajen na oni ropot; potreboval sem ono muziko kladihov udarjajočih ob nakovala, da sem se počutil dobro. V moji sobi, oživileni od mehovega smrčanja, sem zopet našel svoje ideje. Tok, tok, tok, tok, to je bilo ono graciozno nihalo, ki je urejevalo moje delovne ure. Sredi dela, ko se je kovač razjel in sem slišal rdeče železo škripati pod udarci kladiva, se je moj rok prijemala taka orjaška mrzlina, da bi bil najraje zmečkal svet z enim udarcem peresa. Ko je pa kovačnica bila prazna, počival je tudi moj razum, šel sem tedaj doli in sram me je bilo, ko sem videl toliko kovine premagane in še vse kadeče.

Ah, kako sem včasih, ob zadušljivih popoldanskih urah, videl kovača ponosnega! Bil je nag do pasu; žilaste roke so ga delale podobnega onim velikim postavam Michelangela, ki se dvigajo z orjaškim vzletom proti nebu. Našel sem v njem ono moderno kiparsko črto, ki jo umetniki težko iščejo v grških umotvorih. Zdelo se mi je, da vidim junaka dela, neutrudnega sina našega veka, ki izobiluje na nakovalu glasilo naših opazovanj in ustvarja z ognjem in železom bodočo družbo. On se je s svojimi kladivi igral. Ko je hotel biti vesel, je vzel tolkača in je z vso silo tolkel. Tedaj se mi je zdelo, da slišim treskanje groma in vzdih ljudstva usojenega delu.

Prav v oni kovačnici, med plugi, sem ozdravel popolnoma od lenobe in negotovosti.

Ali so imele Zed. države 32 ali 33 predsednikov?

Novi predsednik Harry S. Truman je odločil, da je on trideseti predsednik v zgodovini te dežele, a mnogi smatrajo, da je dvaindeseti. Vzrok je, ker nekateri štejejo Groverja Clevelanda za "dva" predsednika, in sicer zato, ker je bilo med enim in drugim njegovim terminom štiri leta presledka. Faktično torej so imele Zed. države s Trumanom vred 32 predsednikov.

MEHIŠKI JUGOSLOVANI IZDALI BROŠURO O JUGOSLAVIJI

Prejeli smo na ogled brošuro, ki jo je izdal jugoslovanski odbor v mehiškem glavnem mestu o novi Jugoslaviji. Na platnicah ima portret maršala Tita. Vse besedilo v nji je v španščini, ker je namenjena mehiški publiki.



MALI STOJAN, ves oslabljen vsled podhranjenosti in jetike, je tri in pol leta star. On je eden izmed 800.000 sirot v Jugoslaviji. Njim v pomoč deluje American Committee for Yugoslav Relief (naslednik Zojsove religne akcije), ki zbira prispevke pod geslom "Sign and give so they may live". Za cilj ima spraviti skupaj vsoto milijon dolarjev za zdravljenje in epidemij prizadeti deželi nujno potrebuje. V iste namene gre denar, ki ga za jugoslovanski relief sprejema SANS.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA

Piše **CHARLES POGORELEC**

Chicago: Luka Groser je dobil 2 naročnini. Chas. Pogorelec 14, 15 pozdravnih in mnogo drugih oglasov za Majski glas, Frank Bizjak 2, Angela Zaitz 2, Joseph Kosich 6 pozdravnih oglasov in naročilo za 10 izstisov Majskega glasa in Frank Zaitz 2 naročnini. Josko Owen je bil nedavno kot govornik na Sanovem shodu v Strabane, Pa., in kot je njegova navada, tudi na Proletarca ni pozabil. Dobil mu je 9 novih naročnikov in zbral \$12 v tiskovni sklad, ki so izkazani na drugem mestu v tej številki.

Iz Sheboygana, Wis., sta poslala Anton Debevc 4 naročnini in 3 pozdravne oglaste, Frank Stih pa 3 naročnine.

Jorn Zornik, Detroit, Mich., je poslal 4 naročnine in še en trgovski in 3 pozdravne oglaste za Majski glas. Pred kratkem se je nahajal tam na agitaciji za Proletarca njegov brat Anton Zornik iz zapadne Penne, ki je napravil zelo dober uspeh. Dobil je 49 naročnin, od katerih je bilo 15 novih, prodal 5 koledarjev in zbral v tiskovni sklad \$24, v sklad 300-terih \$10. Prispevatelji so označeni na drugem mestu v tej izdaji. Pri agitaciji mu je pomagalo lepo število sodrugov, ki jih bo pa najbrže sam omenil v poročilu. Vsem, ki so mu pomagali se uprništvo iskreno zahvaljuje.

Jacob Ambrozich, McKees Rocks, Pa., je poslal 8 naročnin, 8 trg. oglasov za Majski glas, \$1.60 tiskovnemu skladu in naročil 15 izstisov Majskega glasa.

Joseph Ovca, Springfield, Ill., skrbno pazi na naročnike v svoji naselbini. Poslal jih je spet 6 in zraven tudi članarino za Prosvetno matico od društva št. 47 NPJ in kluba št. 47 JSZ.

Saj sem enkrat že omenil, da Pueblo, Colo., ne bo zadnja glede pozdravnih oglasov. Zato je poskrbel naš zastopnik Ludwig Yoxey. Poslal jih je 14, ter pozdravni oglaste društva "Orel" št. 21 SNPJ in naročil 45 izstisov Majskega glasa.

James Dekleva, Gowanda, N. Y., je poslal 2 naročnini, naročil 25 izst. Majskega glasa in poslal \$1 v tiskovni sklad.

Frank Klemenc, Brownston, W. Va., je poslal 2 naročnini in naročil 8 izst. Majskega glasa.

Martin Judnich, Waukegan, Ill., je poslal 6 naročnin in naročil 75 izstisov Majskega glasa. Ančka Mahnič je poslala 16 pozdravnih oglasov za Majski glas, članarino Prosvetni matici za Gosp. odsek SND in Jack Mesec (No. Chicago) pa 7.

Joseph Jež, Warren, O., je poslal članarino Prosvetni matici od društva št. 321 SNPJ, naročilo za Majski glas in svoj petak v sklad 300-terih.

Max Martz, Buhl, Minn., je poslal dve naročnini.

John Spiler, St. Louis, Mo.,

je poslal 2 naročnini in \$1 v tiskovni sklad, ki ga je prispeval Tony Petrovich. Pravi, da bi rad več storil za Proletarca, pa ga ovira zaposlenost. Ciril Medved je naročil 4 Majske glase in poslal 60c v tisk. sklad.

Mike Krultz, Willard, Wis., je poslal 2 naročnini in \$5 za sklad 300-terih, katere je prispeval moj stari prijatelj Pete Belay, ki jih je bil obljubil nedavno. Peter pa se zaveda, da obljuba dolg dela in ga je zdaj poravnal. Pravi, da odkar je zopet postal "ledik in frej", se počuti imenitno. Tega pravi, da v zakonskem "jarmu" ni bilo. Me veselijo, da si zadovoljen.

Louis Barborich, Milwaukee, Wis., je poslal 6 naročnin.

John Krebel, Cleveland, O., 17 naročnin in \$3 tisk. skladu, Anton Jankovich pa 6 naročnin in naročil 150 izstisov Majskega glasa.

Lovrenc Bajc, Fairport Harbor, O., je poslal 4 naročnine, provizijo pa poklonil v tiskovni sklad, kot je njegova navada.

John Pečnik, Fontana, Calif., je poslal 2 naročnini. Tudi on je eden tistih, ki si nikoli ne vzame provizije.

Anthony Drasler, Forest City, Pa., je poslal 2 naročnini.

Anton Shular, Arma, Kans., 2 naročnini in \$1 v tisk. sklad, ki ga je prispeval John Cizerle iz Girarda.

John H. Krzisnik, Kemmerer, Wyo., je poslal 4 naročnine in \$2 v tisk. sklad.

Majski glas. Pričakujemo, da začnemo razpošiljati Majski glas koncem tega meseca. Ni naša krivda, da smo se z njim toliko zakasneli, pač pa razmere, v katerih se nahajamo. Glavna krivda je pomanjkanje tiskarskih delavcev in pa pomanjkanje papirja, ki je ravno tako raciniran, kot vse drugo. Vse, ki so ga naročili prosimo, naj nam to oprostijo in upoštevajo naše potežke, katerim se ne moremo izogniti, pa če se bi jim še tako radi. Ako bi bilo odvisno od uprave in uredništva, bi bil Majski glas izdan, kot običajno druga leta — koncem aprila, tako pa so nastale ovire, ki se jim moramo pokoriti vsi.

Majski glas bo imel pestro vsebino in ga boste vsi veselili, kadar ga prejmete. Posvečen je 40-letnici Proletarca, kar ga bo naredilo še posebno zanimivega. Do 4. maja so ga naročila sledeča društva in posamezniki: Anton Zagar, East Brady, 7 izst.; Mary Zemlock, Spangler, 4; Anton Zupančič, Carmichael, Pa., 5; Lenhart Werdinec, Thomas, W. Va., 10; Frank Volkar, Maple Heights, O., 12; 287 SNPJ, Burgettstown, Pa., 6; 34 SNPJ, Indianapolis, Ind., 25; 288 SNPJ, Vestaburg, Pa., 10; Joe Skoff, Barton, Ohio, 3;

1 SNPJ, Chicago, Ill., 25; Joseph Sedmak, Conneaut, O., 5; Anton Skoberne, Maynard, O., 3; Mary Russ, Greensburg, Pa., 11; 143 SNPJ, East Helena, Mont., 10; 177 SNPJ, Reliance, Wyo., 10; 135 SNPJ, Cleveland, O., 5; Joseph Omerza, Aurora, Minn., 2; 277 SNPJ, Struthers, O., 5; 176 SNPJ, Piney Fork, O., 7; Albina Kravanja, Glencoe, O., 3; 64 SNPJ, West Newton, Pa., 25; klub 228 JSZ, Pursglove, W. Va., 20; 170 ABZ, Chicago, Ill., 10; Frank Hlrsich, Virden, Ill., 6; Mary Iskra, Aberdeen, Wash., 6; 131 SNPJ, Chicago, Ill., 10; 81 SNPJ, Red Lodge, Mont., 10; Louis Dornik, Uniontown, Pa., 7; Louis Barborich, Milwaukee, Wis., 100; 528 SNPJ, Cornwall, Pa., 5; Lucas Debeljak, Seattle, Wash., 10; Peter Vrhovnik, Chicago, Ill., 10; 540 SNPJ, Linden, N. J., 6 izstisov.

O POSETU V DETROITU IN DRUGO

Hermine, Pa. — Ko sem bil na agitaciji v Detroitu, je napravil moj brat Janko opazko, da nimam prav, ker ne poročam kaj tudi v Proletarcu in da moram saj s tega obiska napraviti izjem. Vendar glavno poročilo sem le objavil v Prosveti, ako ravno je bil uspeh agitacije večji za Proletarca. Torej tu ponavljati isti poročilo bi bilo neumestno. In še sploh zato ne, ker Proletarec kot tednik ne bi mogel takih stvari tako obširno objavljati.

Torej naj zadostuje, da se tudi v tem listu zahvalim vsem, ki so z menoj kooperirali pri agitaciji, in vsem, ki so mi dali kaj stržiti. Nadalje naj mi ne zamerijo oni, ki jih nisem mogel obiskati, kot oni, ki jih nisem dobil doma. Radi kratkega časa se k njim potem, ko sem zvedel, kakšne šhte delajo, nisem mogel več vrniti.

Ob tej priliki naj omenim, da sem v Prosveti v naglici napročno zapisal ime Goršič namesto Jos. Koršič. Z njim in z njegovo ženo smo se srečali pri Petričevi družini. Naj u z bratom je potem vzel na njun dom. Joe je dober agitator in izgleda, da se bo tudi za Proletarca poleg drugih bolj potrudil, kot se je že včas. Upam, da bo tudi Frank Modic eden izmed njih. On je še mlad, poln življenja in energičen boritelj za delavske pravice. Njegova boljša polovica je enakega prepričanja in v tem duhu je vzgajana tudi njuna družina.

Tudi jaz sem trdno prepričan, da je cepljenje dlake med delavstvom po večini minulo, ampak za dosego tega spoznanja je moralo dati v tej vojni življenje na milijone grešnih in nedolžnih ljudi.

Ta dopis sem pisal tik pred prvim majem, ko je po svetu spet orilo geslo, "delavci vsega sveta, združite se!" Sedaj ta klic postaja že meso in kri. Uresničuje se.

Nekaj dni pred 1. majem se je v Oaklandu pričela konferenca delavskih uni, na kateri je bilo zastopanih nad 80 milijonov organiziranih delavcev širom sveta.

Dne 25. aprila pa se je pričela v San Franciscu mednarodna konferenca za zgraditev trajnega mira, na kateri je zastopanih deset sto milijonov ljudi, torej ogromna večina vseh tistih narodov, ki se štejejo, da so civilizirani ali saj napolcivilizirani. Poslušal sem otvoritev te konference in zastopnike velike četvorice, ki so svetu zagotavljali storiti vse, da bo ta zbor uspeh. Anthony Eden je rekel med drugim: "Humanity has been given another chance." Da, svet je sedaj eno samo mesto, katerega se sedaj obkroži lože, kot pa je bilo moč pred sto leti prehoditi dajlavo iz New Yorka v Washington.

Predstavnik Sovjetske unije je konferenci zagotovil, da bo njegov narod storil svoj delež za jamstvo miru in kooperacijo med narodi v polni meri. Zastopnik Kitajske je apeliral na solidarnost ter za zblizanje narodov v blagostanje vseh.

Ameriški državni tajnik Stettinius je napravil s svojim govorom na udeležence konferen- ce zelo dober vtis. Tako konfe- renca se še ni vršila, da bi bilo zastopanih toliko narodov. Niso sicer še vsi — 46 jih je, z Argentino, ki je bila sprejeta 47,

in če se došete še Ukrajino in Belo Rusijo, ki sta dobili pravico do posebnega zastopstva, jih je 49. Ščasoma pridejo zraven tudi tiste dežele, ki so v vojni bile nevtralne, in zavez- nice propadlega osišča, kadar bodo vredne sprejema.

Ta konferenca bo v glavnem napravila le ogrado za bodočo organizacijo združenih narodov, kovir, da se vanj udene njen čarter.

Za uspeh teh naporov je potrebno tudi sodelovanje delav- skih organizacij po svetu, ne pa samo trositi nezaupanje. Provo- katorjem in demagogom, ki do- kazujejo, da vojne so bile in bodo, — češ, čemu se jih trudite odpraviti, je treba obrniti hrbet. Taki ljudje niso odkrito- srčni, ali pa imajo morda svoje posebne namene v preprečevanju načrtov za mir, ali pa so ig- norantni, da ne vidijo dajl kot jim seže nos. Ker so brez zna- nja, mislijo, da vse vedo. Lite- rature ne poznajo, razvoj teh- nike jim je neznana stvar in ne zavedajo se, da je za nami 15 sto let večinoma temnih časov, ko delavci in poljedelci niso imeli nobenih pravic in nobe- nih šol, ampak samo dolžnost delati za plemstvo in druge iz- koriščevalce. Tudi ženska je bila brezpravna, posebno revna ženska tlačanov in delavcev. Vsakdo izmed posedujočih je imel pravico do nje in nihče je ni smel braniti.

V stoletjih se je to predruga- čilo na bolje in se bo še bolj po tej vojni, ako si hoče svet bolj- še civilizacije, kot pa smo jo imeli v prejšnjih desetih letih.

Med ljudstvom se širi želja po večji izobrazbi in izpopolnitvi enakopravnosti. Ženska je sedaj upoštevana človeško bitje in v kulturnih deželah ima iste pravice, kot moški. Pot v med- narodni socializem se nam na široko odpira. Torej sedanjji kri- žev pot ni bil zaman. Žrtve so bile ogromne, a človeštvu so od- prle resnice, da se mora odlo- čiti za drugačno uredbo kot jih je imelo v prošlosti, namreč uredbo vzajemnosti.

Prijatelji, ali ste pri volji de- lovati za pravičen, trajen mir po svetu? Ako ste, pristopite v naše vrste. Ako ne, ne prekli- najte kapitalistov in predstavi- nikov raznih vlad, temveč pri- pišite krivdo samemu sebi.

Anton Zornik, zastopnik.

RAZPRAVA NA PRIHOD- NJI KONFERENCI PROSVETNE MATICE

Vršila se bo v Milwaukeeju v nedeljo 27. maja.

Na prihodnji konferenci Pro- svetne matice in JSZ, ki se bo vršila v nedeljo 27. maja v So- štaričevi dvorani, bo obilo gra- diva za razprave, in o naših bo- dočih nalogah in delu. Situaci- ja v tej deželi se je vsled pora- za Nemčije in Italije zelo spre- menila. In bo se še bolj po po- razu Japonske.

Dosedaj so bile glavne brige ameriških Slovencev osredoto- čene v delu za pomoč staremu kraju. Od začetka najbolj v po- litični akciji, pozneje v religini akciji.

Obe sta še potrebni, a če se vprašanje združenja slovenskih krajev v skupno deželo v jugo- slovanski federaciji ugodno re- ši, potem bo glavna naloga relief. A tu doma pa se bomo morali kmalu brigati za socialne pro- bleme in pa za odpor proti re- akciji, ki bo skušala pretečo brezposelnost izrabiti za odpra- vo naredb, ki so delavcem v ko- rist, in jih nadomestiti s taki- mi zakoni, ki jim bodo v škodo. Dalje bo treba skrbeti, da po vojni nekako obudimo zaosta- le aktivnosti na prosvetnem po- lju.

Predmetov za razprave in ko- vanje načrtov je torej dovolj pred nami. Podana bodo poro- čila in referati o vseh teh rečeh. Konferenca se prične ob 10. dop. Vsa društva, klubi in dru- ge ustanove, ki so včlanjene v Prosvetni matico, so vabljene, da delegate gotovo izvolijo in pošljejo. Naj bodo na tej konfe- renci res zastopana vsa društva iz naselbin Sheboygan, Milwau- kee, West Allis, Waukegan in North Chicago, Chicago in Ci- Cero in South Chicago.

Kako je z vašim znanjem, sose- dom, prijateljem? Ste mu kdaj pri- poročili, da naj si naroči Proleta- rca? Poskusite, morda ga pridobite!



Prove to them that their sacrifices on the battlefields of Bataan, Iwo Jima, Tarawa, Salerno, Aachen, Bastogne, and all the bloody milestones on the Road to Victory are not in vain.

GET BEHIND THE MIGHTY 7th WAR LOAN

**BUY EXTRA BONDS
BUY BIGGER BONDS**

This advertisement for the 7th War Loan sponsored by the Public Service Company of Northern Illinois

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

Konferenci združenih narodov v San Franciscu se zelo pozna, da F. D. Roosevelta ni več med živimi. Nikogar na svetu ni, ki bi imel toliko moralnega vpliva, toliko zaupanja in toliko moči za pomirjevanje in reševanje sporov, kot ga je imel on.

Interesi posameznih držav se križajo, kakor se so pred to vojno, ali pa pred prejšnjo svetovno vojno, in zmerom prej. Kako te interese usoglasiti, da bo narodom mogoče živeti vzajemno in v sodelovanju, namesto v ljubosumnosti, sumničevanju in oboroževanju, to je vprašanje, radi katerega je bila, največ na Rooseveltovo iniciativo, ta konferenca v San Franciscu sklicana.

Roosevelt se je pripravil zbor združenih narodov osebno pozdraviti. Snoval je govor, ki naj bi bil eden najbolj zgodovinskih v njegovi karijeri, namreč ako bi konferenca izpolnila svojo veliko nalogo: ustvariti po svetu razmere in odnose, ki bi vodili v civilizacijo brez vojen, brez lakote in v izobilje za vsakega človeka kjerkoli. Tudi ako bi on še živel, težko, da bi bil dosegel svoj namen v tako idealni obliki. Ampak s svojim vplivom bi znal brzditi sebične delegate, znal bi udariti po zgagarjih in demokracija pod njegovim vodstvom bi imela več veljave kot pa jo ima med onimi, ki zboru zastopnikov "združenih" narodov sedaj načeljujejo.

Kolonije in otoki, ki so jih Angleži vzeli Italijanom in Američani Japoncem, so postale sporno vprašanje — seveda me dameriško in angleško vlado. Kajti ameriška zahteva v bodoče v prid svoje obrambe pred morebitnimi bodočimi napadi na Pacifiku poleg japonskih tudi nekaj tistih, ki so bili doslej posest ali pa pod upravo Velike Britanije, Avstralije in Nove Zelandije. Glede kolonij pa zastopa stališče, da naj bodo pod mednarodno upravo. In nastane vprašanje, ali naj dobi Nizozemska nazaj silno bogato Vzhodno Indijo in Francija veliko Indokino? Ali naj italijanske kolonije v bodoče le Anglija upravlja? Ali naj ostanejo kolonijalna ljudstva tudi po tej vojni zgolj material za izkoriščanje v prid imperialistov, kakor doslej? Težko, da bo v tem oziru konferenca v San Franciscu kaj predurila. Interesi dežel, ki so obogatele od kolonij, osvajanj in izrabljanja prirodnih bogastev v malih deželah so preveliki, da se bi udali idealom in čutom pravičnosti. Vendar pa se bo borba za osvoboditev brezpravnih kolonijalnih in podjarmljenih ter izkoriščanih ljudstev nadaljevala.

malo postrelil za "veleizdajalce". Mussolini je končal kakor je živel. "Kdor se z mečem bojuje, bo z mečem pokončan." Italijane je spremenil v drhal. In ker ji ni izpolnil sanj o obnovitvi rimskega imperija, temveč je izgubil še tisto kar je Italija imela prej, je nastala druga drhal in ga pokončala. Ni človeško, kar je storila, toda vzrok temu dejanju je bil umorjeni Mussolini sam in njegovo delo. In pa tisti v inozemstvu, ki so mu pomagali. V tem oziru nosita največ krivde takratna angleška vlada, v kateri je bil tudi Churchill, ki je Mussolinija javno hvalil za rešitelje Italije pred boljševizmom, in pa Pierre Laval v Franciji ter drugi francoski reakcionarji.

Slovenija (Ljubljana z okolico, Gorenjska in spodnja Štajerska), Češka in Norveška, pa del Hrvatske z Zagrebom, so bile poslednje trdnjave nacistične oborožene sile. V tej koloni je bilo večkrat poudarjeno, da bo omenjeni del Slovenije bržkone zadnji, ki bo osvobojen, ker je teren tak, da okupacijski armadi strateško dobro služi. Koncem minulega tedna je bilo poročano, da je v tem kraju še od sto do dve sto tisoč nacističnih vojakov, ki se do zadnjega poudeljujejo, ko je bila ta kolona končana, še niso podali. Ampak neglede na njihovo trmo, morali bodo oditi v svoj razdejani rajh.

Primorska je rešena Hitlerjeve armade, s Trstom in Gorico vred, ni pa še rešena italijanskega poželjenja po teh krajih. Vsa znamenja kažejo, da bo to zelo sporno vprašanje, ker se Italija obnaša, kot da je ona zmagovalka v tej vojni, ne pa poražena. (Več o tem je v članku na prvi strani.)

Chicago Tribune z dne 30. aprila pravi v uredniškem članku, da dvomi, ako je kongresna deputacija, ki je šla v Nemčijo pogledati posledice grozot nacističnega terorja v koncentracijskih taborih, dosegla kaj koristnega. Ugotavlja, da niso videli niti deseti del tega, kar so o grozotah v teh taborih poročali že prej ameriški časnikarji, torej ne morejo ti kongresniki povedati s svojega obiska v Nemčijo nič novega. Ampak — pravi Tribune — storili bi za svet dobro delo, ako bi šli ameriški kongresniki in senatorji rajše pogledati posledice (grozot) ruske okupacije v baltičskih deželah, na Poljskem, v Jugoslaviji, Madžarskem in Rumunskem, kamor je od sovjetskih oblasti ameriškim časnikarjem zabranjeno priti. Predno je bila Zed. državam napovedana vojna, je storil lastnik Tribune, multimilijonar Col. Robert R. McCormick vse, da se z Nemčijo ne zapletemo v vojno, in da bi Angliji v njeni takratni stiski, ko se je francoska armada zrušila ko hiša iz kart, nič ne pomagali, McCormick vidi samo eno nevarnost in samo en teror na svetu: boljševiško Rusijo in njenega Stalina.

Cenzura v Sovjetski uniji je res strožja kot je bila v katerikoli veliki deželi. En vzrok temu je ruska nezaupnost in drugi pa, ker je toliko ameriških poročevalcev videlo v Rusiji vse črno in so pošiljali o nji ne samo strogo kritična, ampak sovražna poročila. Eden teh je bil poročevalec čikaške Tribune Donald Day. Ko je uvidel, da mu cenzura v Moskvi njegovega sovražnega pisanja ne bo dovolila, ga je McCormick poslal v Rigo, ko so bile baltičske dežele še neodvisne. Tako je postala Riga "kovačnica propagande proti Rusiji". Omenjeni Day s svojimi pomagači je zalagal s poročili svoj list v Chicagu in Tribune jih je ob enem dajala tistim listom, ki so naročeni na njen "news service". Po sovjetski okupaciji Rige je šel Donald Day na Finsko, kjer je nadaljeval svoje delo. Nato je vstopil v finsko armado, oziroma v njeno propagandno službo. S pomočjo Nemcev je po radiu in angleščini ščeval Američane in Angleže proti njunim vladam, češ, da tirati civilizacijo v pogubo. Nedavno so ga ameriške oblasti obtožile za veleizdajalca. Tribune je bilo nerodno in je pojasnjevala, da je



AMERIŠKI VOJAK IGRA HITLERJA. Harold L. Hersey iz Washingtona, D. C., se je dvignil na odru stadiona v Nurenbergu, kjer je "pokojni" Hitler večkrat govoril, in ga oponašal v zabavo tovarišem spodaj v mimiki in glasu.

tega svojega nekdanjega hujšaka proti Sovjetski uniji že davno povabila nazaj v Ameriko, a ker ni hotel priti, ga je odslovila.

Tito v Beogradu je bil obdolen, da ameriškim poročevalcem zabranjuje v Jugoslavijo. V Tribuni je bil vsled tega jako napaden. A nekega dne je Tito dopustil v Beograd tudi njegove poročevalce. Piše se Clay Gowran. Svojemu listu je poslal poročilo, oprežno sestavljeno, ker drugače ne bi šla skozi cenzorski mlin. A po nekaj tednih poizvedovanja gredo taki poročevalci v Kairo, ali kam drugam v tako mesto, od kjer lahko svobodneje pišejo o razmerah v deželi, v katero so bili, in pa proti nji. Svobodnega pisanja, kot je v veljavi v Zed. državah, kjer lahko predsednika napadaš in ga smešiš s karikaturnimi liki, kolikor hočeš, do tožbene meje, v Rusiji in v Jugoslaviji niso navajeni, pa tudi drugje ne, razen v deželah, kjer je svoboda tiska slično svobodna kakor pri nas.

POKLON BORCEM SLOVENIJE

Pueblo, Colo. — Ko gledam slike iz borbe v starem kraju, ki jih je zbral in uredil Louis Adamič, in dal tiskati ZOJSA v publikaciji z imenom "Liberation", sem si želel, da bi mogel k njim in jim pomagal do hitrejše osvoboditve. Te slike so nema priča strašnih bojov, žalosti in trpljenja vsega naroda Slovenije v plamenih. Narod oskrnjen. Požgane vasi in uničena polja. Pred narodom bo vprašanje, kdo je največ zavrnil, da so Nemci in Italijani skočili po njemu in ga hoteli za zmerom uničiti. Oziroma se o tem vprašanju že prereka v tisku.

Narodni izdajalci tam bodo odgovorili, ker bodo prisiljeni. Osvobojen slovenski narod pa bo sodil in obsodil take ljudi, ker niso vredni, da bi bili del slovenskega naroda.

Ze nad štiri leta bojujejo Slovenci neizprosno borbo za svojo osvoboditev. Zgodovina bo slovenske partizane beležila za ene izmed najhrabrejših bojevnikov, ki so storili vse v svoji moči za svoj obstoj na svoji zemlji. Počistil bo ta narod s tistimi, ki so ga prodajali, pa naj bodo to ljudje v talarju ali fraku. Nič več ne bo zavajani in ponizani.

Partizani! Ko ste pričeli boj na življenje in smrt, ste bili ozmerjani od onih, ki bi morali biti vaši prvi vodniki. Saj ste jih hranili s svojim delom nad tisoč let. V imenu vere se vas je hotelo potujčiti, ugonobiti in ubiti za vedno.

Tudi med nami ameriški Slovenci so taki ljudje, ki so nam pripovedovali, da ste partizani drhal razbojnikov in morilcev v službi sovjetov. Nič jih ni bilo sram, ko so tako pisali. Se več: Pripovedovali so, da ste in da smo pijani od premočnega vina. A rdeča zvezda, simbol naroden osvoboditve, je opogu-

mila slovenski narod, da se je dvignil in upri tujcu in rešil se be v varstvu Sovjetske unije in s podporo te dežele, ki mu jo je nudila pomoč s svojimi letalci in z materijalom, kolikor so ga mogli pripeljati tja z letali.

Pred tremi leti sem v Proletarcu zapisal tole: "Ljudje v Evropi bodo morali po vzorce k sovjetom, ker drugače se lahko zgodi, da izgube narodnost in narodno kulturo." In šli so, dobili pomoč, svobodni bodo — narod moj in tvoj, kolikor toliko ekonomsko in kulturno.

In kdo vpije proti temu? Ljudje, ki še niso nikoli delali kakega koristnega dela; ljudje, ki mislijo, da so zato na svetu, da ukazujejo in da jih mora narod poslušati. Koliko prepira so zanesli te vrste ljudje v Ameriko! Ko je bilo delo za organizirano pomoč osvobodilnemu gibanju v Sloveniji najbolj potrebno, so ti ljudje sejali razdor v naši javnosti. In vendar žive od žuljev slovenskih delavcev.

Osvobodilna vojska in ves narod silno potrebuje pomoči, in Slovenci v Ameriki lahko odtrgamo nekoliko pri naših organizacijah, da se čimveč pomaga.

Osvobodjena Slovenija: na razvalinah boš gradila novo življenje, življenje brez klečeplazstva in hlapčevanja. Bilo je vedno boja, tuge in trpljenja. Tvoja zavest bo, da si si največ sama izvojevala svojo svobodo. — Kaktus.

NEKAJ DROBIŽA

Chi-go, Ill. — Konferenco združenih narodov 25. aprila v San Franciscu so pompozno pričeli. Kako jo bodo zaključili, je pa še vprašanje. Kaj so posledice sedanje vojne, je zborovalcem dobro znano, zato so prišli skupaj, da bi vojne odpravili. Dasi so nam tudi po prejšnji vojni obetali trajen mir in boljšo civilizacijo, vidimo, kaj se je zgodilo. Narod, ki je veljal za najbolj kulturnega, je v nji podiviljal. Pod nacifašistično vlado je postal najbolj barbarska, najbolj divja zverina. A koncem aprila je praskala s svojimi krvavimi kremplji že v zadnjih zdihljajih.

Zavezniški poveljniki so se v invaziji v Nemčiji sedaj pripravili na lastne oči, koliko stotisočev civilnega prebivalstva (nemške opozicionalce, žide in zasužnjence iz okupiranih dežel) so naciji brutalno pokončali. Pretečeno leto so Rusi o tem veliko poročali, ampak večina ameriškega ljudstva ni mogla verjeti tem novicam, češ, to je samo propaganda! In potem, ko je zavezniška armada prodrla v Nemčijo in okupirala njena mesta ter koncentracijske taborne, vidim v čikaških dnevnikih vsak dan slike žrtev nacistične zlobe.

V današnjih Chicagu Daily News vidim kartun, Unter den Linden, razsvetljeno drevo in pod njim ranjeni nemški narod s svojo filozofijo "Deutschland über alles". Propadel je z njo.

ga je neki slovenski urednik, sem prepričan, da bi tisti pisči, ki se smatrajo za napredne, rajše delovali za ustanovitev delavske stranke, kot pa da zagovarjajo problem Poljske tako, kot je všeč Vatikanu? Poljska je bila stebler Vatikana in tako Poljsko si papež znova želi.

Tisti, ki toliko kritizirajo politiko Sovjetske unije v Evropi, češ, da je protidemokracijska, se prav malo zmenijo za stotine milijonov ljudi v kolonijalnih deželah. Zasluženi so gospodarsko in ker jim imperialisti ne dajo šol, tista masa niti ne ve, kaj demokracija pomeni.

V Evropi vstaja nova doba. Nji ni mogoče ustiliti demokracije ameriške ali londonske sorte, ker je Evropa revna in v svojem skrajnem obubožanju si mora graditi gospodarski sistem, v katerem ljudstvo ne bo garalo za privatni profit, ampak za splošno blaginjo.

Berlin je po naključju okupiral rdeča armada, ker je prva prišla vanj. Bitka je bila huda in mnogo jih je padlo. Mislim, da starši ameriških vojakov proti ruski okupaciji Berlina niso točili solza, kajti marsikakega našega fanta ne bi bilo več nazaj, ako bi se za osvoboditev tega velikega mesta morala tepsti naša armada.

Ob "lend-lease" se nekateri pisči še zmerom spotikajo. Ne razumevajo, da je prihranil armadi in mornarici Zed. držav nič koliko življenj, ker smo pomagali z materijalom angleški, sovjetski in drugim zavezniškim armadam ter deželam.

Pokojni Roosevelt se je v kongresu veliko boril, da je bila sprejeta ta akcija za materijalno pomoč našim zavezniškom, in pomagala je, da so se Mussolinijeve in "firerjeve" sanje za zgraditev italijanskega in nemškega imperija izjalovile. Lend-lease ima veliko zasluge, da se Hitlerjevo prerokovanje o tisočletnem obstoju nacizma in nemške nadvlade na svetu ni uresničilo, in okupirane dežele so osvobodene zasužnjstva.

Takozvani slovenski patrioti v Ameriki se ne zavedajo, da če bi ta dežela vodila vojno samostojno in ne bi materijalno drugim deželam nič pomagala, bi padlo veliko veliko več ameriških vojakov kakor jih je in vojna bi se vlekla dalje. Tako pa s pomočjo našega orožja padali za svojo in svetovno svobodo vojaki sovjetske armade v toliko večjem številu in tudi veliko partizanov in drugih, ki so bili v vojni z Nemci.

Proti "lend-lease" hujskajo najbolj izisti ameriški časopisi, ki so bili pred japonskim napadom najhujše proti Rooseveltu, češ, da nas tira v vojno proti Nemčiji. Za Hitlerjev tretji rajh jim je bilo, ne pa za ameriške vojake in ameriški materijal.

Koliko so življenja vredna, to vedo matere, ki so izgubile svoje sinove. Namesto razbitih tankov in pušk lahko produciramo nove. Življenja pa je nemogoče vrniti. — John Chamazar.

SLOVENSKE IN ANGLEŠKE KNJIGE

Največja slovenska knjigarna v Zed. državah

Pišite po cenik PROLETARCU

2301 S. LAWDALE AVENUE
CHICAGO, 23, ILLINOIS

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET
CLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado \$6.00
na leto; \$3.00 za pol leta; \$1.50 za četrt leta; za Chicagu in Cicero
\$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Naslov za list in tajništvo je:

2657 So. Lawndale Avenue
Chicago 23, Illinois

Iz SANSovega urada

3935 W. 26th St., Chicago 23, ILL.

Napočil je dan

Ko se bodo čitale te besede, bo Slovenija najbrž popolnoma osvobodena in zavezniški narodi bodo izvajali največjo zmago v človeški zgodovini. Jugoslovanske čete so osvobodile Slovensko Primorje in se bližajo osrčju slovenskega ozemlja — beli Ljubljani. Srca slovenskih narodnih borcev vrisajo od veselja, kajti NAPOČIL JE DAN, o katerem so sanjali in ga prerokovali naši veliki — Vodnik, Prešeren, Cankar in župančič ter nešteto številno narodno zavednih Slovencev, ki so se zavedali vrednosti narodne kulture, politične, gospodarske in socialne svobode in v najstrašnejši uri slovenskega naroda niso omahili.

Med nami v Ameriki so bili in so še raznobarni krivi preroki, ki so delali noč in dan na vse skripe, da bi borbenemu slovenskemu narodu ameriški Slovenci ne nudili v njegovi sveti vojni nobene moralne ali materialne zaslombe. Trdili so, da narodna osvobodilna vojska ne predstavlja in ne zastopa večine slovenskega naroda ter da njena borba proti okupatorju in njegovim izdajalskim pomagačim ne pomeni nič drugega, kakor nepotrebno prelivanje slovenske krvi in uničevanje slovenske zemlje. Narod naj bi rajši čakal tuje osvoboditve in povrnitve stare Jugoslavije, povrnitve vse tiste politične gnile, gospodarske korupcije in samopostavljene diktature, ki so omogočile sovražniku nemoteno zaslužnje slovenskega naroda in njegovo brezmejno gorje. Ampak niso uspeli.

Kakor se je z velikanskim truščem zgrudila fašistična pošt pod udarci neomahljivih zavezniških sil in zadobila svoj smrtni zamah, tako bodo poraženi tudi vsi oni, ki so skušali zastaviti križano pot do svobode slovenskega naroda in so sledili povelju svojih predstojnikov v službi zverinskega sovražnika.

Slovenski narod sam bo sodnik — strog, a pravičen. Nagradil bo z neumrljivo slavo vse one, ki so mu priborili svobodo in demokracijo in s svojimi junaki čini dosegli, da bodo privrati v svoji zgodovini Slovenci ZDRUŽENI v svoji skupni državi — od Soče do Prekmurja, od Korotana do sinjega Jadrana — v okviru svobodne, demokratične jugoslovanske federacije. Obenem pa bo obračunal z vsemi onimi, ki so za Judežve srebrnike obrnili hrbet svojemu narodu in postali zločinski janičarji v službi fašističnega terorja.

Da! Napočil je dan! Kedar se bodo prebudili tisti lahkoverni in dvomljivi Tomaži v Ameriki in popravili svojo zmožo? Mea culpa, mea culpa!

Relna akcija

V aprilu smo prejeli od podružnic, podpornih društev in posameznikov za pomožno akcijo WRFASDD skupno vsoto \$3.521,90. Skozi SANS so do 30. aprila prispevali ameriški Slovenci za takojšnjo pomoč trpečemu ljudstvu v Jugoslaviji \$83.785,38.

Vsem darovalcem in nabiralcem naša iskrena zahvala. (Op. ur. — Iz znanega vzroka, ker manjka prostora, imen posameznih prispevalcev nismo mogli objaviti.)

Brat Joseph Snoy, predsednik podružnice št. 33 v Bridgeportu, Ohio, nas obvešča, da je kljub prestavljenemu datumu prireditve v korist pomožne akcije dne 28. aprila dobro uspela. Radi seje izvrševalnega odbora SANSa se tajnik ni mogel udeležiti kot govornik, pač pa je njegov spisan nagovor prečital brat Snoy.

Zelo uspešno se je završila

tudi prireditev v Chicagu dne 29. aprila. Priredile so jo skupaj SANSove podružnice in razna podporna društva. Igra "Mati" je bila odigrana z velikim efektom in občinstvo jo je sprejelo z navdušenjem in solzami. Koristi bo imel trpeč slovenski narod — morda do zneska \$2000.

Revija Liberation

V uradu imamo v zalogi še precej izstisov ilustrirane revije "Liberation" s slikami iz borbene Jugoslavije, največ iz Slovenije. Podružnicam priporočamo, da jih naročijo še nadalje in jih razpečajo med našimi in drugimi ljudmi. Na razpolago imamo tudi po nekaj izstisov za podružnice za prosto razdelitev po čitalnicah, šolah in podobnih javnih prostorih. Tajniki naj nas obvestijo koliko izstisov želijo — zastoj in za prodajo.

Naročila naj se pošljejo naravnost na urad SANSa, 3935 W. 26th St., Chicago 23, Ill.

Slovenski vojni ujetniki

SANS se je že veliko bavil z vprašanjem slovenskih (italijanskih) ujetnikov v Ameriki, ki bi radi bili ločeni od Italijanov in dobili dovoljenje, da se pridružijo jugoslovanskim (Titovi) narodni vojski. Te njihove težnje so pač umevne in hvalevredne, zlasti če pomislimo, da je večina teh slovenskih fantov bila vzgojena pod fašistično Italijo in ni imela prilike za šolsko izobrazbo v slovenskem jeziku. Kljub temu večina teh fantov piše in čita slovensko. Učili so jih starši brez učnih knjig.

Težko pa je tem fantom dopovedati, da jih ameriška vlada smatra "za podanike Italije" ter da so podvrženi istim regulacijam kot pravi Italijani. Vojaške in civilne oblasti se držijo mednarodnega zakonika glede postopanja s temi ujetniki in jim ne dajejo nobenih koncesij ali predprav. To naše primorske fante boli in mislijo, da bi jim SANS lahko izposloval pri vladi njihove želje.

Tem ujetnikom kot nekaterim članom SANSa je nemogoče dopovedati, da dokler Amerika priznava obstoječe meje med Jugoslavijo in Italijo, ne bo priznala primorskih Slovencev za "podanike Jugoslavije". To je utemeljeno. SANS bi se najbolj osmešil pri ameriški vladi, ako bi zahteval od nje drugačno tolmačenje državljanskega položaja primorskih Slovencev. Vseled tega tudi jugoslovanska vlada v tem oziru ne podvzame nobenih korakov.

Vprašanje slovenskih vojnih ujetnikov v Ameriki bo razrešeno šele tedaj, ko bo rešeno vprašanje jugoslovansko-italijanske meje. SANS skuša na vse načine, da bo ta razrešitev v korist Jugoslavije in naših Primorcev. Do tedaj pa priporočamo, več strpnosti in potrpljenja.

Mirko G. Kuhel, tajnik.

Čehi z vlado nimajo težav

Dočim imajo mnoge dežele zelo pogosto takozvane "vladne krize", so Čehi svojo vlado lahko reorganizirali. Prejšnja, ki je imela sedež v Londonu, je odstopila in pod vodstvom Edvarda Beneša je bila v osvobodnem delu Čehoslovaške ustanovljena nova, ki ji načeljuje s. d. Zdenek Fierlinger. Prej je bil on češki veleposlanik pri sovjetski vladi v Moskvi. On je veliko pripomogel, da so nastali med čehoslovaško in sovjetsko vlado tako pristrani odnosi.

V novi vladi, ki šteje 16 članov, so štirje socialdemokrati in štirje komunisti, ostali pa so člani drugih strank, razen ministra vnanih zadev Jaha Masaryka, ki en pripada nobeni stranki.



DVIGANJE ROK v Nemčiji in v Italiji sedaj vse drugačno kot pa je bilo.

MIRKO G. KUHEL:

Razvoj Slovenije v naporih za svojo svobodo

(Nadaljevanje.)

Izbiranje kandidatov

Listine kandidatov ni sestavila samo ena stranka. V Belokrajini je bil izvoljen kandidat, ki je javno pokazal svoje belogardistične simpatije. Takih slučajev sicer ni bilo veliko, toda Osvobodilna fronta je tudi take kandidate pozdravljala, kajti potom svojega urada so taki kandidati spoznavali in se prepričali o demokratičnem izvajanju javnega miru, ki so ga uspostavili partizani.

Pri civilni upravi je bilo opažati več in več novih obrazov in partizanske oblasti so se razveselile tega ljudskega odziva. Naravno je, da se je ta proces volitev pristo razvijal po vsem osvobojenem ozemlju. V nekaterih napol osvobojenih krajih so se tudi vršile podobne volitve, toda završiti so se morale v naglici. Volilci so se morali brez posebnih ceremonij hitro posloviti, če se je približeval sovražnik.

Pri nobenih volitvah ni bil navzoč kak oficir ali vojaški uradnik. Vojska je imela svojo proceduro za volitve. Vojaštvo je bilo popolnoma odsotno in nikjer ni vladala kaka prisiljenost. Volilci so morali biti redni prebivalci svojega volilnega okrožja. In ker se po malih vaseh in trgih prebivalstvo zelo redko preseljuje, ni bilo nobene možnosti za uporabljanje "ponarejenih" glasovnic ali da bi glasovali napačni volilci z namenom, da bi povlekli volitve na svojo stran.

Jasno je tudi bilo, da je preprost kmet razumeval tako glasovanje, kmet, ki ni menda še nikoli imel prilike izbirati si svojih lastnih voditeljev. To mu je tudi dajalo pogum, kajti dokazano je, da si zna pripristi narod izbirati svoje voditelje, samo če mu je dana prilika za to. Te volitve so tudi pokazale, da je glasovnica bolj učinkovita za pospeševanje demokracije, nego je puška. Osvobodilni starčki in mamice so ponosno pripovedovali, da njihova vas — odkar pomnijo — še ni doživela takega dogodka. Prvikrat so jim zavladali ljudje, katere so sami izvolili in postavili na odgovorna mesta.

Marsikateri Amerikane bo pripoznal, da so si ameriški pionirji na isti način priborili svoje demokracije ugodnosti, toda jih danes smatra za navadno, vsakdanjo stvar.

Osnutek federativne Jugoslavije

Slovenci so sedaj pričeli izvajati demokracijo in jo bodo nedvomno razvili do viška, o katerem v predvojni Jugoslaviji še pojma niso imeli. Vsaka izmed šestih enot federativne Jugoslavije bo imela po 30 poslancev v federalnem parlamentu ali skupščini, brez razlike na število prebivalstva. Te enote so Srbija, Hrvaška, Slovenija, Črna gora, Bosna-Hercegovina in Makedonija. Za vsak milijon prebivalstva nad prvim 1.500.000 katerekoli enote bo dodanih 10 poslancev. Na ta način bodo narodi z višjim številom prebivalstva imeli sorazmerno večje zastopstvo, toda za

osnovne potrebe najmanjšega naroda bo še vedno skrbela minimalna skupina tridesetih poslancev. Slovenija z 2.500.000 prebivalcev, vključivši Primorje, Trst, Gorico, severno Istro in Koroško, je na tej podlagi izvolila in poslala v Jajce svojih 40 poslancev. Ta sistem bo onemogočil predvojni položaj, ko je Slovenija imela le 25 poslancev v jugoslovanski skupščini, ki je štela 625 članov.

Nedvomno je slovenski narod brezmejno ponosen, da je bil prvi v Evropi, ki je zapolnil osvobodilno gibanje, in prvi, ki je imel svoj parlament in svobodne volitve v obzidju Hitlerjeve trdnjave. Se več — ponosen je, vzdržečen in hvaležen, da bo njegova borba rodila žlahtne sadove — svobodo in demokracijo, katere še nikoli v zgodovini ni imel. Slovenski narod si je zgradil svojo lastno pot, zasekano v skalovih trpljenja, neizmernih žrtvih in potokov krvi. Narod je glasoval, toda njegov krvni sovražnik ni bil nikoli oddaljen več kot 15 ali 20 milj. Toda zlic tej veliki nevarnosti je obdržal velike ljudske shode narodni kongres in tridnevno zasedanje parlamenta. Vse to govori zelo jasno o njegovi odločnosti.

Veliko bi bilo že doseženega, če bi vse to bilo izvršeno samo za moralni učinek. Toda volitve par tednov kasneje sprčujejo, da je to bil pravi in pošten napor za doseg in izvajanje demokracije v polnem pomenu Atlantskega čarterja — na ozemlju, ki so ga Slovenci sami osvobodili in branili s svojimi življenji v trenutku, — ko so tudi glasovali.

Volitve ki so uresničile zaključke prvega parlamenta in jih iz postav na papirju spremenile v faktična dejstva, so jasni dokaz, da je demokracija cilj in namen partizanskega gibanja in Osvobodilne fronte v Sloveniji.

(Konec prihodnjt.)

PIKNIK KLUBA ŠT. 1 JSZ IN PROLETARCA V ČASU ZMAGE

Chicago, Ill. — Ko se bo v nedeljo 17. junija vršil piknik Proletarca in kluba št. 1 JSZ, bo vojne v Evropi povsem konec in tudi Japonska bo menda spoznala, če je kaj razsodnosti v nji, da je najboljšo zanj, če se čimprej poda.

Zabave v vojnem času niso prijetne, posebno še za tiste ne, ki imajo svojce na bojiščih. Ampak sedaj bo boljše. Znanci in prijatelji si bodo imeli povedati marsikaj in ob enem to, da delo, kiso ga vršili ameriški Slovenci v pomoč staremu kraju, ni bilo zaman. V njemu je mnogo pomagal s svojimi kolonami Proletarec in člani ter članice kluba sodelujejo. Enako naročniki Proletarca in drugi napredni rojaki.

Vsi ti so vabljeni, da pridejo v nedeljo 17. junija na naš skupni piknik na Keglov vrt v Willow Springsu. Igral bo Pueljev orkester. Vstopnina je prosta. — Vabi odbor.

Naročite si Ameriški družinski koledar 1945. Stane \$1.25.

Trst in Primorje pod Jugoslavijo, toda ne še...

(Nadaljevanje s 1. strani.)

da je ameriška vlada proti pridruženju Celovca na Koroškem in Trsta na Primorskem k Jugoslaviji. To je verjetno. Kajti to je bila vnanja politika ameriške vlade tudi pod pokojnim Rooseveltom. Dasi je bil on namram narodnim manjšinam pravičen, ni šel v tem oziru nikdar toliko daleč kot Woodrow Wilson v prejšnji vojni. Samoodločevanja narodov ni nikoli naglasil. Izrekel se je le za svoj atlantski čarter, ki pa ga ob koncu svojega življenja ni več zagovarjal. Tako je laglje odobrila glede jugoslovanskega Primorja tudi politika, ki mu jo je nedvomno najbolj priporočal posebno Vatikan. Ta je zelo zvičan v takih rečeh. Toda določno o tem vprašanju se ameriška vlada še ni izrekla.

Anglija noče močne Jugoslavije

Znano je, da stara angleška politika stremi zmanjšati vpliv kogarkoli ob Srečozemlju. Jugoslaviji bi Trst morda privoščila, pogojno, ako bi bila v njeni sferi vpliva. Pa ni. Sovjetske sfere ob Jadranu in Sredozemlju pa Anglija ne bo dovolila, če si bo le mogla pomagati. To je njena "življenska žila" in zato ne sme dopustiti, da bi prišlo do nje take vlade, ki jih Moskva kontrolira.

To je vzrok, čemu se Anglija toliko trudi, da bi Trst ne prišel pod Jugoslavijo, čeprav je nji zares potreben, Italiji pa prav nič. Kar se tiče italijanskega značaja Trsta, pa bi ga bilo pod Jugoslavijo prav tako lahko ohraniti, kakor pod Avstrijo. A gre se za moč, za kontrolo nad tem velevažnim pristaniščem.

Ako ga angleška in ameriška vlada ne bosta dovolile Jugoslaviji, in jima bo pri tem sovjetska vlada pritrdila, bo Jugoslavija in s tem v prvi vrsti Slovenija ogoljufana, kakor so jo ogoljufali na "mirovni" konferenci v Versaju.

Nad 50 tisoč sovražnih letal uničenih

Od početka vojne pa do nedavna so ameriški letalci uničili 50.658 nemških, japonskih in Mussolinijevih aeroplanov. Naša zračna flota jih je izgubila 17.830 in seveda z njimi tudi mnogo življenj. A sovražnikove izgube so v primeri z našimi dvakrat večje, ker imamo premoč v zraku.

Deset ameriških republik priznalo USSR

Braziliya je deseta ameriška republika, ki je priznala Sovjetsko unijo. Prej ji je bila diplomatsko sovražna, a od kar se je pridružila "združenim narodom", je morala v družbo tudi z "boljševiki".

Nemčija z viška osvajanj padla na najnižje dno

(Nadaljevanje s 1. strani.)

stiti del Transilvanije Madžarski in del Dobrudže Bolgariji. Madžarska armada je okupirala Transilvanijo 5. septembra in bolgarska je šla v Dobrudžo 7. septembra 1940. Ostalo Rumunijo je okupirala nemška armada.

Bolgarija se je pridružila Nemčiji marca 1941 in pripustila v svoje meje nemško armado in svojo vlado pa izročila pod nemško poveljstvo.

Madžarska se je pridružila nemški zvezi in dovolila, da se ime nemška armada v nji svobodno gibati. Vrhovno poveljstvo nad madžarskim ljudstvom in gospodarsko upravo je prevzela nemška komanda.

Jugoslavijo je nemška armada napadla 6. aprila 1941 in jo zasedla v dobrem tednu. Pomagale sta ji Madžarska, Bolgarija in Rumunija, ki je vsaka vzela del Jugoslavije.

Grčijo, ki je bila že prej v vojni z Italijo, je Nemčija napadla 6. aprila 1941, premagala grške čete in izgnala angleške, ki so se skušale ustaviti na otoku Kreti, a jih je tudi od tu izgnala.

Sovjetsko unijo je napadla 22. junija 1941 in v nji bliskovito prodirala skozi do Leninograda, Moskve, Stalingrada in na Kavkaz.

Nemčija si je podvrgla vsled Musolinijevih polomov v Afriki in v Grčiji tudi Italijo in jo zasedla, in ob enem Albanijo.

Tako je prišla vsa Evropa pa doli do Volge pod nemško oblast in velik del ob enem pod najkrutejši nemški teror.

Hitler je govoril v najsickejšem radiu in njegovem lutarskem "državnem zboru", da je nemški življenski prostor zagotovljen in Nemci so bili prepričani, da se bo prerokovanje o tisoletni vladi tretjega rajha nad Evropo in nad ostalim svetom zares izpolnilo. Der führer je v jeseni 1941 "svetočeno ugovoril, da je rdeča armada za zmernom konec, in Ukrajina, velika in bogata na rodovitnih poljih in prirodnih bogastvih pa bo postala nemška kašča.

Dne 11. decembra 1941 — tri dni po vstopu Japonske v vojno, je Hitler napovedal vojno tudi Zed. državam. Isto je storil Mussolini. Franco v Španiji se je radoval, pomagal Hitlerju v propagandi v Evropi in posebno v latinski Ameriki in pošiljal španske čete na vzhodno fronto, da pomagajo iztebiti "boljševiške barbare" s "civiliziranega" sveta.

In potem Stalingrad, kjer je "za vselej uničena" rdeča armada "po strašnih bojih pognala Hitlerjeve divizije proč od Volge. Isto se jim je dogodilo pred Moskvo. In od tedaj se je morala Hitlerjeva "nepremagljiva sila" vračati nazaj proti zapadu.

Na velikem prvomajskem slavlju v Moskvi — ki je bilo največje po ustanovitvi Sovjetske unije — je letošnjega prvega maja Joseph Stalin sporočil, da je Be. in po ljutih dvanajst-dnevnik bitkah ves pod oblastjo sovjetske armade in na vladnih palačah skrušene prestolnice tretjega rajha vira namesto svastike sovjetska zastava s srpom in kladivom.

Dne 30. aprila letos je admiral Karl Doenitz sporočil Nemcem in svetu po radiu, da je dal Hitler v obrambi Berlina življenje in določil njega (admirala Doenitza) za svojega naslednika. Toda kaj mu je zapustil? Na vseh koncih in krajih tepen Nemčijo. Da-li je bil Hitler res ubit v bitki, ali je izvršil samomor, ali pa spustil do poročilov svet zato, da je laglje kam pobegnil in se skril, ni važno. Važno je, da se je njegov "življenski prostor", ki je obsegal že vso Evropo in se širil v Afriko in proti Mali Aziji, zmanjšal v velikost enega groba. In še bolj mizerno je zatoni Mussolini, dva napihnjena svetovna provokatorja in zločinca, ki ju je sedaj konec in njunih imperijev.

TISKOVNI SKLAD PROLETARCA

IV. IZKAZ

Detroit, Mich. Kathie Stimac \$2; John Zornik \$1; Joseph Klarich 75c; Anton Anžiček 50c, skupaj \$4.25.

Oglesby, Ill. Mike Mente \$1.00; Imperial, Pa. Frank Augustin \$2.25.

Neelyville, Mo. Jacob Lipovšek 25c.

Dearborn, Mich. Jacob Ločnikar \$2.00.

Kokomo, Ind. John Petkovšek \$1.00.

Pueblo, Colo. Ludwig Yoxey 90c.

St. Louis, Mo. Ciril Medved 60c. Gowanda, N. Y. James Dekleva \$1.00.

Brownston, W. Va. Frank Klemen 20c.

North Chicago, Ill. Jacob Mesec \$1.00.

Cicero, Ill. John Korun \$2.00.

Detroit, Mich. Peter Benedict \$20; po \$1: Thos. Platt, Chaš. Kaitner, Rudolph Potocnik in Joe Mihelich, skupaj \$24.00. (Poslal Anton Zornik.)

Denver, Colo. Po \$1: John in Frances Artach in Alice Drasles, skupaj \$2. (Poslal John Artach.)

Fairport Harbor, Ohio. Lovrenc Bajc \$1.75.

St. Louis, Mo. Tony Petrovich \$1. (Poslal John Spiller.)

Fontana, Calif. John Pečnik \$1. Kemmerer, Wyo. John H. Krziznik \$1.50; John Strvasnik 50c, skupaj \$2. (Poslal John H. Krziznik.)

Cleveland, O. Po \$1: John Rome, Frank Ipavec in Ursula Mulej, skupaj \$3. (Poslal John Krebel.)

Strabane, Pa. Po \$1: John Koklich, John Terčelj, Anton Martinčič, Justin Martinčič, Louis Bartelj, Tony Kotar, Martin Bajc, Marko Tekave, John Zigmam, Jack Baloh, Dolly Tomsich in Tone Klobučar, skupaj \$12. (Nabral Joško Oven.)

Skupaj \$64.20, prejšnji izkaz \$310.72, skupaj \$371.92.

PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORN JEDNOTI

NAROČITE SI DNEVNIK "PROSVETA"

Stane za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00

Ustanovljajte nova društva. Deset članov(ice) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:

2657 S. Lawndale Ave. CHICAGO 23, ILL.

Dr. John J. Zavertnik

PHYSICIAN and SURGEON
3724 West 26th Street
Tel. Crawford 2212

OFFICE HOURS:
1:30 to 4 P. M.
(Except Wed. and Sun.)
6:30 to 8:30 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)

Res. 2219 So. Ridgeway Ave.
Tel. Crawford 8440
If no answer — Call Austin 5700

BARETINCIC & SON

POGREBNI ZAVOD
Tel. 20-361

424 Broad Street
JOHNSTOWN, PA.

DRŽITE CENE ŽIVILOM NIZKO

Grocerije in odjemalci morajo sodelovati v boju proti višanju cen. Oboji so skupno odgovorni za uveljavljanje določenih (ceiling) cen. Poučite se o njih iz uradnega seznama odobrenih cen, predno kaj kupite.

OFFICE OF WAR INFORMATION

ADRIA PRINTING CO.

Tel. MOHAWK 4707

1838 N. HALSTED ST. CHICAGO 14, ILL.

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

WHAT WILL THE VETERANS DO?

From time to time we are annoyed by people who insist upon telling us that there will be no depression after this war because the veterans won't stand for it.

Well, we don't share that type of confidence.

We've lived to see what veterans do after they surrender their guns to the government and change to civilian garments. They do what all other workers do. They look for jobs. They live on their wages when times are "good" and on their savings when they are unemployed. And after that they look for some form of relief from the government.

Moreover, a jobless veteran, like any other man who is both jobless and broke, tends to become an individualist. It's his stomach that is hungry and his pockets that are empty. And anybody who puts something in either of those voids is the "leader" who will be trusted and followed—anywhere!

We have a suspicion that people who are waiting for the veterans to "do something" later on are merely trying to excuse themselves for not doing the right thing right now. We might call it lazy citizenship.

There's only one way to make certain that America will be a better place in which to live, a place in which everybody will be both secure and free. That way is to set up an economy which will produce security and freedom. And that is a job that must be done BEFORE depression and controls hit.

We've seen the results of waiting too long in Russia, in Italy and in Germany. We've seen how the veterans acted then. Many of them joined the forces of dictatorship and oppression.

And we've seen how American veterans behave too—in Anacostia during the Hoover administration. They acted as workers always act when they are desperate and divided. Those who demonstrated for a bonus were veterans. But those who chased the protesters out at bayonet point and put the torch to their miserable shacks were veterans too.

No, there's no substitute for an economy of democratic Socialism. So long as the laws of the land decree that industry shall be owned by a few people and operated primarily for the profit of owners there will be unemployment, class conflict and the ever-growing threat to human liberties. Only when the means of life are owned by the people and managed democratically for the welfare of the people, only then will the people have the security and freedom they crave.

The task of laying the groundwork for a safe and free America is not a job for veterans after the war. All of us must do that job—and do it now. We'll be failing the veterans if we shrink that task. —Reading Labor Advocate.

THE FUNERAL MATCHED HIS LIFE

Benito Mussolini has come to an end of fitting horror. That he should have been executed goes without saying. The degradation of his corpse by the mob in the Piazza Loreto was ghastly; men of entirely rational mind would not have willed it for any criminal. But it is hard to be entirely rational in Italy today. And who shall say that these were not fitting obsequies for the tyrant who had degraded every human decency in his country? He had betrayed and abused his people; his people now have paid him back in kind, in his own Milan, with an Italian abandon which matches the abandon of adulation which he so long had exacted.

Mussolini lived and died the product of unbridled ambition. Nature had endowed him richly. He could move millions, he might have been a great servant of Italy. But he did not elect to serve; power was the lust that ruled him. Therefore, when he saw that he could not gain supreme power rapidly as a socialist, he turned his coat, took the pay of Italian reaction, and set his squadristi, with castor oil and bludgeons, to smash democracy and the workers' movement. That treachery established the pattern of his life.

His Fascism enslaved the minds of his people. He willed that Italians fawn upon him in unison and think as he directed in unison. That was the basic abasement. Lusting for power and glory, he led this degraded Italy into venture after venture which cut his country off from all its natural friends. Hitler became his only possible strong partner. Since Italy was weak, this led inevitably to her subjection under Germany, and his subjection as a puppet buffoon under a Hitler who had learned Fascist techniques from him.

It is good that Italians brought him to justice; good that the Partisans are instrumental in the liberation of their own North Italy. May the time be not too distant when Italy can turn her back on horror and go forward under democracy and the rule of law.—The Chicago Sun.

The Way Out of War Dangers—a World Organization Based Upon Justice

By RAYMOND HOFSES, Editor, Reading Labor Advocate

I have a friend who says that the International Conference in San Francisco isn't going to amount to much. And I think so too. But that's where agreement between my friend and me stops.

I think that the trouble with my friend is that he puts a period after his pessimism. He thinks that the Conference will adopt resolutions and formulate policies and then adjourn. He believes that there will be just as many sore spots afterward as before. He thinks that agreements will be superficial and insincere and that, after the talking and the voting has been ended, each national group will soon be playing its own game all over again without regard for the general welfare. And, he concludes, the upshot of it all will be another war before very long.

I don't quarrel with my friend's pessimism about the Conference. But I reject utterly the period he places at the end of his conclusions.

San Francisco need not, should not and cannot be the end of things. What will follow may, indeed, be exactly what my friend predicts. But what should follow, and must follow if another war is to be averted, and if the peoples of the world are going to work together against poverty, inequality, injustice and war, are more conferences and still more until a world Congress of all nations learns how to settle disputes without a resort to arms and common

interest becomes a fact rather than a slogan.

If that is not what follows San Francisco, then my pessimistic friend is likely to be justified by the course of events. For then group interest will develop, dissatisfaction will fester in the minds of men, new alignments of rivalry and discord will take shape and the time will come when, lacking adequate means of talking it out and adjusting it out, mankind again will resort to the futile business of fighting it out.

My friend tells me that what I am saying sounds well enough but is pretty hard to do. And again he puts a period after his words.

I agree that it's a big order, but instead of saying "period" I tell him some of the difficulties I see on the road to common interest, economic justice and peace.

I say that the world is a hodge-podge of many different kinds of peoples. Some groups, like Americans and Russians live where there is plenty of room to spread out and abundant natural resources to exploit; they don't need help from anybody. Others, like Englishmen and Italians and Japanese are packed in cramped quarters and cannot possibly produce a high living standard from their own resources. Some are accustomed to the forms of democracy; others do not know the meaning of the word. Some are trained and educated; others are uninformed and illiterate.

Yes, it's a hard job to unite such

THE MARCH OF LABOR



Cartels A Super Trust

A cartel may be roughly defined as an understanding between the big producers in an industry designed to perpetuate their control and maintain their profits by keeping prices high, restricting production, eliminating competition and preventing any new developments which might upset these arrangements. This end is generally achieved through a division of world markets among the members of the cartel, the setting of prices within the market areas, and the assignment of production quotas among members. A cartel is the international twin of our old friend, the trust.

The Department of Justice has estimated that in 1939, 179 cartel agreements controlled 31.8 percent of world exports. This figure may sound abstract to Joe Worker, but it spells trouble for him in more ways than one.

First, there can be no doubt that cartel agreements may squeeze him out of his job. Cartels try to keep prices up and make profits by selling a little at a high price and high unit profit instead of a large amount at low prices and a lower unit profit. This means less production and less jobs. Most of the time cartels try to keep prices up by restricting production. Almost all penalize members for producing beyond the quota, which means members are punished for providing more jobs. Cartels frequently pay producers for NOT producing.

IF WE DON'T—WHO WILL?

(“Come now, let us reason together,” saith the Lord.)

God, we don't mean to be willful, though You're all for free will, we've been told;

Nor are we meaning irreverence; we've a yen for Your “sheltering fold”;

But You seem to believe we can Reason—the I'm doubtful, myself, about that—

This life You're bestowed is so puzzling; there's such span between skinny and fat.

We who hew wood and draw water, and carry the World on our backs, Who toil like dumb beasts for scant comfort, or die upon crosses and racks,

We're asking You, God, tho we're thinking the answer was plain, even then—

Beginn'g, You made us Your CHILDREN: Did You mean us to make OURSELVES—M E N ?

—C. B. MILLS.

Cheap Politics Wins in Bid to Argentina

By EDGAR ANSEL MOWRER

The invitation of Argentina to the world conference by open vote was a victory of the democratic process. It was a defeat for the democratic cause.

This is not the first time the democratic process has been successfully used against democracy. One need only remember the German elections that brought Hitler to power and the elections in some of our own mis-governed cities. It is, however, a serious matter for the nascent world organization to junk fixed principles. Monday's invitation to Argentina was a victory for cheap politics and the big fix.

It will be argued that Argentina has as much right to sit down here as Soviet dependencies like White Russia and the Ukraine, which have just been admitted, or as dependent India and the Philippines, which were here from the beginning.

Legally this is correct. Politically, it is nonsense. These countries have all shed their blood in the

people in a world organization that is based upon justice, human equality and a high concept of individual dignity. But our ability to do just that is the test of our ability to plan for peace, because war is natural child of injustice and inequality and class conflict. And if that is not what we intend to do, then what is the use of it in the San Francisco conference in the first place?

cause without whose victory there would today be no freedom left on earth.

And Argentina? Very simple. While the real United Nations fought, the Argentine government conspired against them and the Argentine people profited. During the disastrous 30s, while Fascism and clerico-Fascism were in the ascendancy, what were the Argentine rulers doing? Busy at Geneva defending the aggressors. When Germany struck in 1939, what were our sweet Argentine colleagues up to? Helping fat Fascist Franco of Falange Spain undermine democracy throughout the Western Hemisphere.

When the ever more triumphant German armies invaded Russia, when Japanese sneak fliers wiped out half the American Navy at Pearl Harbor, what was Argentina's government busy at? Hastily streamlining itself on Fascist lines in the sweet hope of becoming victorious Adolf's gaudier for Latin America.

As late as 1943 these little men with the big appetites were scheming to restore the old Spanish viceroyalty of La Plata over the entire southern half of South America. The Fascist coup in Bolivia was partly their doing. Ask the American State Department at what date Argentine militarists ceased living on monthly checks from German banks.

And now they have reformed. Sez you. Say they. Say their American friends. Says the American

IN THE WIND

From THE NATION

Here are some figures (1) for those who grumble about rationing and (2) for those who hint darkly that the bureaucrats are shipping most of our meat to Canada. The Department of Agriculture's "Report on the National Food Situation" shows that meat consumption in the United States last year was 147 pounds per person; in Canada, where meat is not rationed, consumption was 138.8 pounds per person.

Former Congressman Martin L. Sweeney of Ohio celebrated his sixtieth birthday on April 16 by denouncing "British imperialism" for "dragging my country into war," at a meeting of the Intelligent Voters' League in Cleveland. He received birthday greetings from Gerald L. K. Smith, Senator Burton K. Wheeler, and William Green, president of the American Federation of Labor.

Advertisement in the Lincolnshire, England, Chronicle: "Owner of tractor... wishes to correspond with widow who owns a modern Foster thresher; object matrimony; send photograph of machine."

I. J. Fox, the New York furrier who used to advertise by sky-writing before the war put a stop to such use of airplanes, recently started advertising war bonds that way at the request of the Treasury Department. So many protests poured in, however, that he has dropped the idea.

A survey of 150 soldiers discharged in New York City revealed that only 13 were still able to get into their old civilian clothes.

West is west: The January 21 issue of the Forum, an Indian nationalist weekly published in Bombay, has just reached us. This is from its review of M.-G.-M.'s "Kismet": "A part of Kismet is meant to be purely sex-appeal business... Marlene Dietrich is now too old a dame for all this... (It) is a hotch-potch of romance and Oriental splendor... The whole bunch of Western players should not have been made to play Easterners' roles."

Legislative memo: The \$500,000 appropriation of the FEPC will expire June 30, and the next fiscal year begins July 1. Representative Clarence Cannon of Missouri is chairman of the House Appropriations Committee, which is now pondering the question whether to renew the FEPC's funds... The House Judiciary Committee, headed by Hattin W. Sumners of Texas, is sitting on H. R. 7, a bill to outlaw the poll tax. The committee will have to let the House vote on the bill if 218 Representatives sign a petition for the bill's release. At this writing the petition has 178 signatures. Senator Claude Pepper of Florida has promised to introduce a companion measure in the Senate if the House passes H. R. 7.

MENTALIZING VS. VOCALIZING

The following clipped from the little "Capital Press," printed in Salem, Ore., contains more wisdom than any editorial we have been privileged to read in many a day:

"It is really too bad that citizens do not more generally give precedence to mentalizing before vocalizing. Of course, vocalizing is easier—practically automatic with many. A fog horn hasn't any brain but it sure can hoot." —Labor.

Hurry is only good for catching flies.—Russian proverb.

Kindness is the tender touch of the soul.—Harry A. Gordon.

Secretary of State, "Gullible Ed" Stettinius.

Baloney. Tripe. Eyewash. Soothing syrup. Once a Fascist always a Fascist. No "reforms" carried through by Argentina's petty Nazis are any guarantee against Argentina remaining a "potential source of infection for the rest of the Americas" (Cordell Hull). Only a revolution and the restoration of real democracy in Argentina could do that. Until such a revolution, Argentina should have cooled her hot heels outside the international organization, in the sympathetic company of clerico-Fascist Spain and Portugal.

German Atrocities Unbelievable, But They Are True—Too Bad...

The lowest circles of the Nazi hell are being exposed in the camps of death and living death where organized sadism and systematic degradation have been practiced on such a scale that the human mind, in self-defense, calls it inhuman. The most hopeful of reformers may be expected to doubt that it is possible to reclaim a people conditioned, during twelve years, to behavior of which the logical end result is to be found in the stacks of bones, the rotting flesh, and the terrible stench of Bushenwald. And the problem is made infinitely more difficult by the fact that the Nazis have systematically eliminated anyone who in their opinion might have been useful to the Allies. Only last July all former functionaries, however minor, of the left-wing parties were rounded up, and we may be sure that they have perished in these last desperate weeks of the Nazi regime. The demand for punishment of those who tolerated this evil as well as of those who perpetrated it will rise high at San Francisco. But we should do well to remember in this moment of shock and despair what the dispatches from Germany have seldom mentioned—that the first layers of bones and many later ones were made up of the remains of anti-fascist Germans. By 1938 their corpses had been piling up for six years, yet the gentlemen of Munich tolerated this evil and made a pact with the perpetrators. Long after that the "best people" condoned the Nazi regime. We are sorry, in this connection, that the editor of the Chicago Tribune and others of his stripe were missing from the group of editors and Congressmen who went recently to view the remains not only of the Nazi terror but of the policy of appeasement. The German people are responsible and their punishment began when the inhabitants of Weimar were forced to look at the Nazi horrors. But the rest of us have a responsibility too. We must implement it by reclaiming as well as punishing the German people. In any case, that is our only choice unless we are prepared to resort to Nazi methods—which would mark the final and awful triumph of the Nazi idea.—The Nation.

A Matter Of Decency

One of the most depressing sights on Capitol Hill is the current "probe" into food, and especially meat, shortages.

To listen to the probes, both official and self-appointed, you would get the impression that the American people have no sense of decency or honor left, that they were only concerned with themselves and to hell with the misery of the rest of the world.

This line comes particularly from the GOP side, with men like Senators Wherry (Neb.) and Taft (O.) as its chief exponents—though it must be said for a Democrat like Wheeler (Mont.) that he can insult the American people with the best of them.

The real reason why these professional viewers-with-alarm are screaming so loudly is revealed in Phil Murray's letter to the Congress on price control, in which he tells the Congressmen that cracking price ceilings is no way to crack food shortages.

Murray shows that men like Wherry and Taft are trying to break down the whole structure of price control, in order to increase the food industry's already fantastic profits.

That is why they lie about the American people when they shout that we dare not send food to Europe, for fear we will starve at home, that we mustn't be a universal "Santa Claus" and the rest of that line. They lie to us and about us because they want to use an imagined terror to enrich their friends and associates in the food industry.

FDR was right when he said, a few weeks before his death, that the American people would endure food shortages in order to help feed the starving victims of fascism.

Now comes the Gallup poll to show that 65 per cent of the American people are willing to put up with the shortages to help the people of Europe. Twenty-seven per cent are unwilling, eight per cent don't know.—The CIO News.

WHERE OUR PRESIDENTS ARE BURIED

The death of President Roosevelt has prompted students to thumb the pages of history to locate the last resting places of the thirty gentlemen who preceded "F. D." in the White House. Only one is buried within the boundaries of the District of Columbia—Woodrow Wilson rests in the crypt in the Episcopal Cathedral of St. Peter and Paul. Washington sleeps at Mount Vernon a few miles down the Potomac, and Taft's grave is in Arlington Military Cemetery in Virginia, within sight of the White House.

Our other Presidents were generally buried near their homes. There are exceptions. Grant's tomb overlooks the Hudson, although he wasn't a New Yorker. Grover Cleveland rests at Princeton, N. J., and not at Buffalo, where his spectacular political career began.

One of the interesting facts developed by this historical research is that "Old Hickory" Jackson declined to have his remains deposited in a sarcophagus which had been transported across the Atlantic by a naval captain who admired the hero of New Orleans. In declining the offer, Jackson wrote:

"Every monument erected to perpetuate the memory of our heroes and statesmen ought to bear evidence of the economy and simplicity of our republican institutions. * * * I have prepared an humble depositary for my mortal body beside that wherein lies my beloved wife * * * for both of us there to remain until the last trumpet sounds to call the dead to judgment.—Labor.

"CO-OP CALL" IS BORN

"The Socialist movement and the cooperative movement are brotherly allies in the battle of the common man for his economic birthright." Thus did the Socialist Party platform of 1940 proclaim its faith in the twin values of political and economic action for the attainment of the brave new world of the future.

In the five years that have passed, Socialists have come a great way in their support of cooperatives, so that their latest plan for full employment accords a specially prominent role to the consumer cooperatives. Cooperatives too have been getting out of the non-political tower in which many of them were living, and getting down to the realities of the dangers implicit in the state which more and more controls the world around them.

Those who have been thinking about the democratic collective alternatives to the fascism which looms on every hand have become convinced that Socialism needs a special economic channel through which it can be realized. And those who have been practicing the quite economic revolution known as consumers cooperatives are realizing that they do not have

a 100% solution at hand.

As veteran Joe Gilbert said recently in the Midland Cooperator, "We must realize that the end of the military conflict is but the prelude to a still greater struggle to establish economic democracy, of which consumer cooperation is but one phase, just as are labor unions and other progressive movements aiming to establish equity in human affairs."

Today, more than ever before, as it looks about at the "world it never made," the Co-op Committee of the Socialist Party feels the need for common understanding and common action by co-operators and Socialists. So, in an effort to bring to Socialists more light on cooperatives and to bring to co-operators more appreciation of the meaning of Socialism, the committee has decided to issue "The Co-op Call," a reincarnation of the "Socialist Cooperator" which first saw the light four years ago.

In its new form it can carry a great deal of news and opinion. As with all such ventures, it will need its readers' advice and aid. News of labor in co-ops, of co-ops in public affairs, of Socialists and co-ops will be welcomed. We will also be waiting for your opinions, your gripes, your financial aid.—August Gold.